

ทรัพยากรสารสนเทศ ตามดนตรี

ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโสตทัศน
(การสำรวจ รวบรวม และจัดหา)

ทรัพยากรสารสนเทศ ต้นฉบับตรี

ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโสตทัศน
(การสำรวจ รวบรวม และจัดหา)

หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

และ

ห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร

สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

พิมพ์เผยแพร่ พุทธศักราช 2551

ทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรี ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศน

(การสำรวจ รวบรวม และจัดหา)

หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กลุ่มโสตทัศนวัสดุและกิจกรรมห้องสมุด สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

เอกสารวิชาการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช 2551 จำนวน 1,000 เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

สำนักหอสมุดแห่งชาติ.

ทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรี ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศน (การสำรวจ รวบรวม และจัดหา). -

-- กรุงเทพฯ: หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, 2551.

48 หน้า. -- (เอกสารวิชาการสำนักหอสมุดแห่งชาติ)

1. ห้องสมุดดนตรี -- การบริหาร.

2. หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

3. ห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ชื่อเรื่อง.

025.178

ISBN 978-974-417-932-6

กราบขอบพระคุณ คุณหญิง กุลทรัพย์ เกษแมนกิจ ที่กรุณาตรวจแก้และให้คำแนะนำ

คณะที่ปรึกษา	นางสาวอรพินท์ ลิ้มสกุล	ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ	
	นางสาวเสาวนิตย์ ยโสธร	หัวหน้ากลุ่มโสตทัศนวัสดุและกิจกรรมห้องสมุด	
	นายสันหัตต์ ตัณฑนันท์	ผู้แทนคณะกรรมการบริหารหอสมุดดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ฝ่ายนักดนตรี อส. วันศุกร์	
นายอนิศร	โพธิทองคำ	ผู้เชี่ยวชาญด้านโน้ตเพลง	
คณะทำงาน	นางพูลผล	ประธานคณะทำงาน รวบรวมและเรียบเรียง	
	นางบุบผา	สารมาศ	คณะทำงาน (ถ่ายภาพ)
	นายบุญศักดิ์	ปัญญาสุนทร	คณะทำงาน
	นายสุวัจชัย	สร้อยทอง	คณะทำงาน
	นางสาวอภิญา	เจื่อนาค	คณะทำงาน (พิมพ์ต้นฉบับ)
	นางสาวจิตตพาณี	คล้ายทอง	คณะทำงาน
นางนาตยา	วรลักษณ์กุล	คณะทำงานและเลขานุการ	

พิมพ์ที่

บริษัท ทรงสิทธิ์วรรณ จำกัด

1017 ถนนประชาชื่น แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800

โทรศัพท์ 0-2585-3233, 0-2587-5292 โทรสาร 0-2587-2084

คำนำ

ทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรีที่อยู่ในความรับผิดชอบของหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร มี 2 ประเภท คือ สื่อโสตทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์สารสนเทศด้านดนตรี เป็นภูมิปัญญาของบรรพชน และเป็นมรดกสมบัติศิลปวัฒนธรรมของชาติที่สำคัญยิ่ง

โดยเฉพาะสารสนเทศด้านดนตรีที่เป็นเพลงพื้นเมืองของภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ตระหนักในความสำคัญของสารสนเทศด้านดนตรีดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ข้าราชการของหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบ จึงดำเนินการสำรวจ จัดหาและรวบรวมสารสนเทศด้านดนตรีเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่อง ตลอดมา และเห็นสมควรนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือ เพื่อใช้เป็นคู่มือปฏิบัติงาน และถ่ายทอดความรู้แก่บุคลากรที่มีหน้าที่ดำเนินการด้านนี้ต่อไป รวมทั้งเผยแพร่แก่ผู้สนใจทั่วไป เพื่อให้ร่วมมือในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านดนตรีของภูมิภาคต่างๆ ให้ยั่งยืน และเป็นคุณประโยชน์แก่การศึกษาของชาติสืบไป ซึ่งสมควรสำรวจ ตรวจสอบ และประมวลไว้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชาติ และให้เป็นความรู้ เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ด้านนี้ต่อไป

กรมศิลปากรหวังว่าหนังสือนี้คงจะอำนวยประโยชน์สมตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

(นายเกรียงไกร สัมปัชชลิต)

อธิบดีกรมศิลปากร

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1	1
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรี	
1. ความหมายของดนตรีและคำที่เกี่ยวข้อง	
○ ความหมายของดนตรี	
○ ดนตรีกรรม	
○ ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับดนตรี	
2. การจัดวงดนตรีไทย	6
3. ความสำคัญของดนตรี	11
บทที่ 2	12
ความหมายสารสนเทศด้านดนตรี	
1. ความหมายของสารสนเทศด้านดนตรี	
2. ประเภทและลักษณะสารสนเทศด้านดนตรี	
บทที่ 3	17
การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ (ด้านดนตรี)	
การจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี	
1. แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรี	
2. นโยบายการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี	
3. วิธีการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี	18
○ แผนการปฏิบัติงานสำรวจทรัพยากรสารสนเทศ (ด้านดนตรี)	19
○ แผนผังแสดงขั้นตอนการทำงาน	20
○ วิธีการอนุรักษ์โน้ตเพลงต้นฉบับ	21
○ ขั้นตอนการอนุรักษ์แผ่นเสียง	30
บทที่ 4	34
การจัดเก็บและการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศด้านดนตรี	
1. รหัสหรือสัญลักษณ์แทนประเภทของสารสนเทศด้านดนตรี และประเภทของเพลง	35
2. การจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศด้านดนตรี	37
3. ตัวอย่างหน้าของเว็บไซต์ (Website) สืบค้น	40
บรรณานุกรม	44

บทที่ 1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรี

1. ความหมายของดนตรีและคำที่เกี่ยวข้อง

1.1 ความหมายของดนตรี (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 : 394) หมายถึง เสียงที่ประกอบกันเป็นทำนองเพลง เครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดังทำให้รู้สึกเพลิดเพลินหรือเกิดอารมณ์รัก โศก หรือรื่นเริง เป็นต้น ได้ตามทำนองเพลง

1.2 ดนตรีกรรม (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542 : 394) หมายถึง งานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้องไม่ว่าจะมีทำนองและคำร้อง หรือมีทำนองอย่างเดียวและหมายความรวมถึงโน้ตเพลงหรือ แผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

1.3 ความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับดนตรี นอกจากความหมายของดนตรีที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ยังมีคำอื่นที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่ควรอธิบายความหมาย มีดังนี้

1.3.1. เพลง หมายถึง ลำเนียงขับร้องหรือเสียงทางดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยมีส่วนสัดและวรรคตอนตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับบทกวีที่แต่งขึ้นโดยใช้ถ้อยคำ เสียง อักษรสระ และวรรณยุกต์ ตามกฎแห่งฉันทลักษณ์ เพลงหนึ่งจะมีทั้งจังหวะ และ/หรือก็ท่อนนั้นไม่มีกำหนดตายตัว แต่แบบแผนของเพลงไทยที่มีมาแต่โบราณ ท่อนหนึ่ง ๆ จะมีไม่น้อยกว่า 2 จังหวะหน้าทับ (ราชบัณฑิตยสถาน 2540 : 107) เพลงสามารถจำแนกประเภทได้หลายวิธี จำแนกประเภทของเพลงตามหลักวิชาการดนตรี แบ่งได้ 4 ประเภท คือ 1) เพลงร้องที่มีเนื้อเพลงและทำนอง 2) เพลงบรรเลงแต่ทำนอง เช่น การผิวปากหรือเสียงขลุ่ย 3) เพลงร้องที่มีดนตรีประกอบ 4) เพลงบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี หากจำแนกเพลงตามจังหวะอาจแบ่งได้เป็น เพลงคลาสสิก (Classical music) เพลงแจ๊ส (jazz music) เพลงบลูส์ (blue music) และเพลงริธึมแอนด์บลูส์ (rhythm & blue) หากแบ่งเพลงตามความหมายที่เกี่ยวข้องกับชีวิต สามารถจำแนกประเภทได้เป็น เพลงพื้นบ้าน (Folk Music) เพลงเพื่อชีวิต เพลงลูกทุ่ง (country music) เพลงลูกกรุงหรือเพลงป๊อป (light music or popular music)

1.3.2. วงดนตรี หมายถึง การนำเครื่องดนตรีประเภทใดๆตั้งแต่ 3 ชิ้นขึ้นไป หรือนักดนตรีตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปมาเล่นรวมกันเป็นวง วงดนตรีอาจจำแนกย่อยได้เป็น 5 ประเภท คือ วงดนตรีไทยเดิม วงดนตรีไทยสากล วงดนตรีไทยลูกทุ่ง วงดนตรีไทยพื้นเมืองและวงดนตรีสากล

1.3.3. โน้ตเพลง หมายถึง เพลงหรือบทเพลงที่บันทึกด้วยวิธีเขียนหรือพิมพ์ โดยใช้สัญลักษณ์แทนระดับเสียง และอัตราจังหวะของเสียงที่จะร้องหรือบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ โน้ตเพลงเป็นเสมือนบันทึกผลงานเพลงของนักประพันธ์ ซึ่งบางครั้งสะท้อนให้เห็นสภาวะของสังคมและวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง โดยทั่วไปโน้ตเพลงมีการบันทึกได้ 2 รูปแบบ คือ แบบโทนิคซอลฟา และแบบสตาฟโนเตชั่น ซึ่งแต่ละแบบจะมีลักษณะ ดังนี้

1.3.3.1 แบบโทนิคซอลฟา (Tonic Sol Fa) เป็นโน้ตเพลงที่บันทึกโดยใช้สัญลักษณ์ตัวเลขหรือตัวอักษรแทนเสียงดนตรี โน้ตเพลงแบบตัวเลข มีหลักพื้นฐาน คือ เลขน้อยแทนความหมายเสียงต่ำ เลขมากแทนความหมายเสียงสูง โดยทั่วไปใช้ตัวเลข 9 ตัว คือ 1 ถึง 9

ตัวอย่างโน้ตเพลงที่ใช้อักษรแทนเสียงดนตรี

บุหลันดกยเล็กน

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

กิดาหยันหมอบกราบอยู่งานพัด พระบรรทมโสมนัสอยู่ในที่
 บุหลันเลื่อนลอยฟ้าในราตรี รัศมีส่องสว่างดั่งกลางวัน
 พระนึ่งนีกตริกไตรไปมา ที่จะแต่งคูหาสตาหมัน
 ป่านนี้พระองค์ทรงธรรม จะนับวันเฝ้าคอยทุกเวลา ฯ
 (บทละครเรื่องอิเหนา)

๑

||: --ซ -ล-ท รั่มรัท -ล-ซ --รม ซทลซ -ม-ซ ----
 -มรัท -ล-ซ --ทล ซล-ท ---- -ล-ท -ล-รั -ททท
 -มรัท -ล-ซ --ทล ซล-ท -ล-ล --ท --มรั ทรั-ม
 -ร-ซ -ล-ท รั่มรัท -ล-ซ --รม ซทลซ -ม-ซ ----
 -ท-รั -ท-ล -ซ-ฟ -ม-ร -ฟ-ท ลฟ-ม -ร-ท -ล-ร :||

๒

||: ---ม -มมม รทรม -ซ-ล -ทรม รัท-ล รัทลซ ทลซม
 -ลซม ซมรท -ล-ท -ร-ม -ร-ร ---ม --ลซ มซ-ล
 -ร-ซ -ล-ท รั่มรัท -ล-ซ --รม ซทลซ -ม-ซ ----
 -ท-รั -ท-ล -ซ-ฟ -ม-ร -ฟ-ท ลฟ-ม -ร-ท -ล-ร :||

การบรรเลงและขับร้องเพลงที่บันทึกแบบโทนิคซอลฟา นี้ อาจมีการใช้ลูกเล่นพลิกแพลงได้ตามความ
 ชำนาญของแต่ละคน โดยไม่ทำให้ช่วงทำนองของเพลงเสียไป

1.3.3.2. แบบสตาฟโนเตชัน (Staff Notation) เป็นโน้ตสากลที่มีการแบ่งเสียงตัว
 โน้ตทางดนตรี และแบ่งจังหวะได้อย่างละเอียด โดยมีส่วนประกอบ 3 ส่วนที่สำคัญ คือ บรรทัด 5 เส้น
 ตัวโน้ต และกุญแจประจำหลัก

ส่วนที่ 1 บรรทัด 5 เส้น เป็นเส้นขนาน 5 เส้น ซึ่งมีระยะห่างระหว่างแต่ละเส้นเท่าๆ กันมีไว้สำหรับ
 บันทึกตัวโน้ต ตัวหยุด และเครื่องหมายกำหนดจังหวะ ทำให้ทราบระดับเสียงสูง-ต่ำของตัวโน้ต

ในการบันทึกตัวโน้ตจะต้องบันทึกทั้งคาบเส้น และในช่องของบรรทัด 5 เส้น การนับเส้นและช่องระหว่างโน้ต นับจากข้างล่างขึ้นไปหาหัวบน ดังนี้

ส่วนที่ 2 ตัวโน้ต คือ เครื่องหมายที่ใช้บันทึกเสียง ตัวโน้ตจะมีเสียงสูงต่ำระดับใด ขึ้นอยู่กับบรรทัด 5 เส้น และกฎแฉประจําหลัก ซึ่งเป็นเครื่องหมายบังคับเสียงตัวโน้ต เมื่อเห็นลักษณะและตำแหน่งของตัวโน้ตที่บันทึกอยู่ในบรรทัด 5 เส้น จะทำให้ทราบว่าเสียงจะมีระดับสูง - ต่ำ และมีความสั้น - ยาวมากน้อยเพียงใด ตัวโน้ตที่พบทั่วไป มี 7 ลักษณะ ดังนี้

ชนิด	ลักษณะ ตัวโน้ต	ชื่อเรียก			อัตราจังหวะ
		ไทย	อังกฤษ	อเมริกา	
1.		ตัวกลม	Semibreve	Whole note	มีอัตราจังหวะยาวที่สุด
2.		ตัวขาว	Minim	Half note	มีอัตราจังหวะเป็น 1/2 ของตัวกลม
3.		ตัวดำ	Erotehet	Quarter note	มีอัตราจังหวะเป็น 1/4 ของตัวกลม
4.		ตัวเข็บบิต หนึ่งชั้น	Quaver	Eighth note	มีอัตราจังหวะเป็น 1/8 ของตัวกลม
5.		ตัวเข็บบิต สองชั้น	Semiguaver	Sixteenth note	มีอัตราจังหวะเป็น 1/16 ของตัวกลม
6.		ตัวเข็บบิต สามชั้น	Demisemiguaver	Thirty-second note	มีอัตราจังหวะเป็น 1/32 ของตัวกลม
7.		ตัวเข็บบิต สี่ชั้น		Sixty-fourth note	มีอัตราจังหวะเป็น 1/64 ของตัวกลม

ส่วนที่ 3 กุญแจประจำหลัก เป็นเครื่องหมายที่มีไว้บังคับเสียงตัวโน้ต ตัวโน้ตต่างๆ ที่บันทึกคาบเส้นหรือในช่องว่างระหว่างเส้นบรรทัด 5 เส้น ยังไม่สามารถที่จะอ่านเป็นเสียงเพลงได้ เพราะยังไม่มีกุญแจประจำหลักบังคับเสียง กุญแจประจำหลักมีอยู่หลายชนิด เช่น กุญแจประจำหลักซอล (Treble clef or G clef) กุญแจประจำหลักฟาเบส (Bass F Clef or Bass Clef) กุญแจประจำหลักโดอัลโท (Alto C Clef) และกุญแจประจำหลักโตเตเนอร์ (Tenor C Clef) เป็นต้น

ในที่นี้จะยกตัวอย่างเฉพาะกุญแจประจำหลักซอล เท่านั้น เนื่องจากเป็นกุญแจประจำหลักที่ใช้กันมาก และใช้สำหรับเครื่องดนตรีหรือเสียงร้องที่มีเสียงระดับกลางๆ คือ ไม่สูงมาก และไม่ต่ำมาก การบันทึกกุญแจประจำหลักซอล จะบันทึกหัวกุญแจลงบนคาบเส้นที่ 2 ของบรรทัด 5 เส้น โน้ตทุกตัวที่อยู่คาบเส้นที่ 2 ของบรรทัด 5 เส้น อ่านเป็น ซอล (G) ทั้งหมดดังตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่าง

เมื่อตัวโน้ตใดที่อยู่คาบเส้นที่ 2 ของบรรทัด 5 เส้น แล้วอ่านชื่อตัวโน้ตชนิดต่างๆ เป็นซอลทั้งหมด เมื่อนับลำดับเสียงสูงและเสียงต่ำลงมา 8 ชั้น (นับตามลำดับชั้น โดยเริ่มจากเส้นที่ 2 ไปช่องที่คาบเส้นช่องนับไปเรื่อยๆ ทั้งขึ้นและลง จะได้ดังนี้

ภาพแสดงชื่อตัวโน้ตในกุญแจซอล

โดกลาง (MIDDLE C)

ตัวอย่างโน้ตเพลงแบบสตาฟโน้ต (Staff Notation)

โน้ตเพลงมีความสำคัญใช้เป็นบทเรียนหรือแบบฝึกหัดปฏิบัติสำหรับผู้ศึกษาด้านดนตรี และโน้ตเพลงยังเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการด้านดนตรีและเรื่องเกี่ยวกับสังคม สภาพความเป็นอยู่ในแต่ละช่วงสมัยได้ด้วย

1.3.4. เครื่องดนตรี หมายถึง เครื่องบรรเลงซึ่งมีเสียงดัง ทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน หรือเกิดอารมณ์รัก โศก และรื่นเริงได้ตามทำนองเพลง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2545 : 260) หากแบ่ง

ประเภทของเครื่องดนตรีตามลักษณะของกิริยาอาการที่ทำให้เกิดเป็นเสียงดนตรีแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ เครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี และเครื่องเป่า และเมื่อนำเครื่องดนตรีมาจัดเป็นวงดนตรีจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ เครื่องสายที่ใช้คันชักสี เครื่องสายที่ใช้ดีด เครื่องเป่าลมไม้ เครื่องเป่าโลหะ เครื่องกำกับจังหวะ และเครื่องดนตรีไฟฟ้า

1.3.5. เสียงดนตรี คือ สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากธรรมชาติ เมื่อได้ยินได้ฟัง แล้วเกิดอารมณ์ คล้อยตาม หรือ เลียนแบบ

1.3.6. เพลงดนตรี คือ ทำนองที่มีผู้ประดิษฐ์ขึ้นโดยมี ส่วนสัด จังหวะ วรรคตอน และสัมผัส ที่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของดุริยางคศิลป์

1.3.7. ทำนอง หมายถึง เสียงสูง สูง ต่ำ ต่ำ สลับสับกัน มีความสั้น ยาว เบา แรง อย่างไรแล้วแต่ความต้องการของผู้แต่ง

1.3.8. จังหวะ หมายถึง การแบ่งส่วนย่อยของทำนองเพลงซึ่งดำเนินไปด้วยความสม่ำเสมอ ทุกระยะของส่วนที่แบ่งนี้คือ “จังหวะ” ดนตรีไทยแบ่งจังหวะออกเป็น 3 อย่าง คือ

ก. จังหวะทั่วไป คือ จังหวะที่มีอยู่ในใจของผู้บรรเลง และผู้ขับร้อง

ข. จังหวะฉิ่ง คือ การใช้ฉิ่งเป็นเครื่องตีบอกจังหวะ หนัก เบา ช้า เร็ว ถี่ ห่าง

ค. จังหวะหน้าทับ คือการใช้กลองตีประกอบเพื่อแสดงให้รู้ว่าเป็นจังหวะเพลงประเภทใด และเร่งเร้าให้เกิดความสนุกสนานแก่ผู้ฟัง

2. การจัดวงดนตรีไทย

วงดนตรีไทยที่เป็นแบบแผนบรรเลงกันอยู่ในปัจจุบัน มี 3 ชนิด ได้แก่

2.1. วงปี่พาทย์ คือวงบรรเลงที่ประกอบด้วย ระนาด และฆ้อง กับเครื่องอุปกรณ์ต่างๆ บางสมัยเรียกพิณพาทย์ ตามตำนานที่พิณเป็นต้นกำเนิด หรือมีพิณเป็นประธาน สมัยต่อมาเรียก “ปี่พาทย์” เพราะมีปี่เป็นประธานของวง ถึงแม้ว่าพิณจะไม่ได้ผสมด้วยปี่ หากเป็นวงที่มีระนาดมีฆ้องก็คงเรียกว่า “ปี่พาทย์” ทั้งนี้

วงปี่พาทย์ มีชื่อเรียกตามปริมาณของเครื่องผสมที่อยู่ในวงได้ 3 ขนาด คือ ปี่พาทย์เครื่องห้า ปี่พาทย์เครื่องคู่ และปี่พาทย์เครื่องใหญ่

ก. **ปี่พาทย์เครื่องห้า** มีเครื่องบรรเลงที่สำคัญ 5 อย่าง คือ

1. ปี่ใน
2. ปี่นอก
3. ฆ้องวงใหญ่
4. ตะโพน
5. กลองทัด

วงปี่พาทย์เครื่องห้า

และมี “ฉิ่ง” เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะเพิ่มเป็นพิเศษอีกสิ่งหนึ่ง

ข. ปี่พาทย์เครื่องคู่ มีเครื่องดนตรีบรรเลงทุกอย่างที่เหมือนวงปี่พาทย์เครื่องห้า แต่เพิ่มเครื่องดนตรีให้มีเป็นคู่ ๆ ขึ้น ได้แก่

1. ปี่นอก
2. ปี่ใน
3. ระนาดเอก
4. ระนาดทุ้ม
5. ซ้องวงใหญ่
6. ซ้องวงเล็ก
7. โหม่ง

เครื่องประกอบจังหวะ คือ ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ ส่วนกรับนั้น ใช้ขณะบรรเลงขับร้อง หรือประกอบเสภา

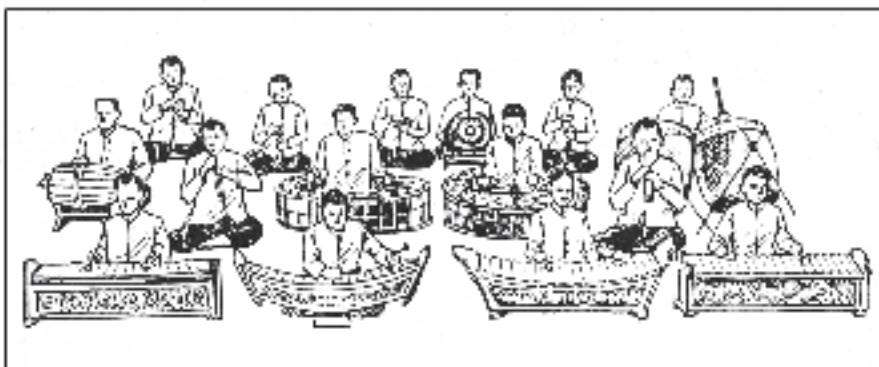
วงปี่พาทย์เครื่องคู่

ค. ปี่พาทย์เครื่องใหญ่ มีเครื่องบรรเลงอย่างเดียวกับปี่พาทย์เครื่องคู่ แต่เพิ่มเครื่องบรรเลงอีกบางอย่าง ได้แก่

1. ปี่นอก
2. ปี่ใน
3. ระนาดทุ้ม
4. ระนาดเอก
5. ซ้องวงเล็ก
6. ฉาบเล็ก

ส่วนตะโพนกับกลองเป็นของคู่กันอยู่แล้ว จึงไม่ต้องเพิ่ม แต่เพิ่มเครื่องบรรเลงอีกบางอย่าง เช่น

1. ระนาดเอกเหล็กหรือทอง
2. ระนาดทุ้มเหล็ก
3. ฉาบใหญ่
4. โหม่ง

วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

ฉะนั้น วงปี่พาทย์ที่เป็นหลักของไทยจึงมีอยู่ 3 ขนาด แต่ยังคงแยกออกไปโดยผสมเครื่องบรรเลง หรือเครื่องอุปกรณ์ให้เกิดเป็นชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปได้อีก เช่น ปี่พาทย์นางหงส์ และปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ปี่พาทย์นางหงส์ คำว่า “นางหงส์” เป็นชื่อเพลงเพลงหนึ่ง และเพลงนางหงส์นี้ ใช้แต่เฉพาะในงานศพเท่านั้น ส่วนวงปี่พาทย์ที่ใช้บรรเลงเพลงนางหงส์ก็เช่นเดียวกับวงปี่พาทย์ทุกวง ไม่ว่าจะเป็นปี่พาทย์เครื่องห้า ปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือปี่พาทย์เครื่องใหญ่ และใช้ปี่ชวาแทน ปี่ใน ปี่นอก และกลองมลายู (เหมือนกลองแขก แต่มีสายโยงตีด้วยไม้งอๆ) เป็นเครื่องประกอบจังหวะแทนตะโพน และกลองทัด

ปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์ เป็นวงปี่พาทย์ที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงร่วมกับเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) คิดผสมขึ้นใหม่สำหรับใช้ประกอบการแสดงละครดึกดำบรรพ์ โดยทรงเลือกใช้แต่เครื่องดนตรีที่มีเสียงนุ่มนวลได้แก่

1. ระนาดเอก(ตีด้วยไม้นวม)	6. ขลุ่ยอู้
2. ระนาดทุ้มไม้	7. ซออู้
3. ระนาดทุ้มเหล็ก	8. ตะโพน 2 ลูก(ตีแทนกลองทัด)
4. ช้องวงใหญ่	9. ช้องหุ่ย(มี7ลูกเรียงเสียงลำดับ7เสียง)
5. ขลุ่ยเพียงออ	

เป็นวงปี่พาทย์ที่มีความไพเราะ น่าฟัง เหมาะสมกับการแสดงละคร ด้วยเหตุนี้ จึงได้รับการขนานนามว่า “ปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์”

2.2 วงเครื่องสาย คือ วงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีจำพวกมีสายเป็นประธาน มีเครื่องเป่าและเครื่องตีเป็นส่วนประกอบ แบ่งออกเป็น 2 ขนาด คือ

ก. เครื่องสายวงเล็ก มีเครื่องบรรเลง 7 อย่าง คือ

1. ซออู้	2. ซอดัง
3. จะเข้	4. ขลุ่ยเพียงออ
5. โทน	6. รำมะนา
7. ฉิ่ง จะเพิ่มฉาบเล็กและโหม่งก็ได้	

เครื่องสายวงเล็ก

ข. **เครื่องสายเครื่องคู่** เครื่องดนตรีเช่นเดียวกับเครื่องสายวงเล็ก แต่เพิ่มซอด้วง จะเข้ ให้เป็นอย่างละ 2 แต่ขลุ่ยที่จะเพิ่มต้องเป็น “ขลุ่ยหลีบ” (ซึ่งเล็กและเสียงสูงกว่าขลุ่ยเพียงออ)

เครื่องสายเครื่องคู่

2.3 **วงมโหรี** เป็นวงดนตรีไทยที่ผสมระหว่างวงปี่พาทย์กับวงเครื่องสาย โดยย่อขนาดเครื่องดนตรีของวงปี่พาทย์ให้เล็กลง เพิ่มเสียงให้แหลมเล็กขึ้น เพื่อให้กลมกลืนกับต้นเสียงวงเครื่องสาย และตัดเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์เครื่องสาย ซึ่งทำหน้าที่ซ้ำบางอย่างออก เช่น ปี่ใน ซึ่งซ้ำกับ ขลุ่ย และตะโพน ซ้ำกับโทน รำมะนา และเพิ่มเครื่องดนตรีที่ไม่มีอยู่ในวงปี่พาทย์ และวงเครื่องสาย คือ “ซอสามสาย” วงมโหรีแบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ

ก. **มโหรีเครื่องเล็ก** ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ดังนี้

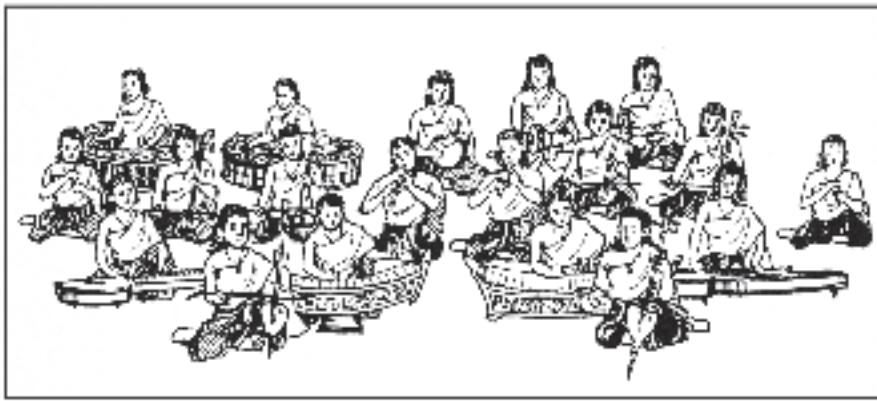
1. ซอด้วง	2. ซอด้วง
3. ซอสามสาย	4. จะเข้
5. ขลุ่ยเพียงออ	6. ระนาดเอก
7. ฆ้องมโหรี(เรียกว่า ฆ้องกลาง)	8. โทน
9. รำมะนา	10. ฉิ่ง

วงมโหรีเครื่องเล็ก

ข. มโหรีเครื่องคู่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

1. ซอด้วง 2 คัน
2. ซออู้ 2 คัน
3. ซอสามสาย
4. ซอสามสายหลีบ(เล็กกว่าซอสามสายธรรมดา)
5. จะเข้ 2 ตัว
6. ขลุ่ยเพียงออ
7. ขลุ่ยหลีบ
8. ระนาดเอก
9. ระนาดทุ้ม
10. ซ้องมโหรี
11. ซ้องวงเล็ก
12. โทน
13. รำมะนา
14. ฉิ่ง
15. ฉาบเล็ก

วงมโหรีเครื่องคู่

ค. มโหรีเครื่องใหญ่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังนี้

1. ซอด้วง 2 คัน
2. ซออู้ 2 คัน
3. ซอสามสาย
4. ซอสามสายหลีบ(เล็กกว่าซอสามสายธรรมดา)
5. จะเข้ 2 ตัว
6. ขลุ่ยเพียงออ
7. ขลุ่ยหลีบ
8. ระนาดเอก
9. ระนาดทุ้ม
10. ระนาดเอกเหล็ก
11. ซ้องมโหรี
12. ซ้องวงเล็ก
13. โทน
14. รำมะนา
15. ฉิ่ง
16. ฉาบเล็ก
17. ระนาดทุ้มเหล็ก

วงมโหรีเครื่องใหญ่

นอกจากนี้ ไทยเรายังมีดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน ตลอดจนดนตรีสำหรับบรรเลงประกอบพระราชพิธีอีกหลายชนิดด้วยกัน เช่น แตร สังข์ มโหรีทัก บัณเฑาะว์ ปี่โฉม กลองชนะ เป็นต้น

3. ความสำคัญของดนตรี

ดนตรีมีความสำคัญต่อมนุษย์และสังคม สรุปลงได้ดังนี้

3.1 เป็นสื่อให้ความบันเทิงและถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึก ดนตรีเป็นเสียงที่เรียบเรียงขึ้นอย่างเป็นระบบทำให้เกิดความไพเราะ มีคุณค่า และกระตุ้นผู้ฟังให้เกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น รัก ครีครื้น ดีใจ โศกเศร้า เสียใจ มนุษย์จึงใช้ดนตรีเป็นสื่อเพื่อให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

3.2 เป็นแหล่งความรู้และภูมิปัญญาของมนุษย์ นอกจากจะให้เสียงที่ไพเราะแล้ว ดนตรียังให้เนื้อหาที่เป็นความรู้ในสาขาวิชาการต่างๆ ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่ถ่ายทอดออกมาเป็นเพลงหรือบทเพลง ดนตรีจึงเป็นแหล่งสารสนเทศลักษณะพิเศษประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ศึกษาวิชาการสาขาต่างๆ ได้

3.3 เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง แต่ละท้องถิ่นในแต่ละประเทศจะสร้างสรรค์ดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง จึงถือว่าดนตรีเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติที่ต้องมีการอนุรักษ์ให้คงอยู่คู่ชาติตลอดไป

บทที่ 2 ความหมายสารสนเทศด้านดนตรี

1. ความหมายของสารสนเทศด้านดนตรี

สารสนเทศด้านดนตรี หมายถึง เรื่องราว วิทยาการหรือความรู้ ข้อเท็จจริง รวมทั้งข้อมูล ข่าวสาร หรือคำบอกเล่าทั้งหลายที่เกี่ยวกับดนตรี เพลง โน้ตเพลง วงดนตรี เครื่องดนตรี รวมทั้งบุคคลผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประพันธ์ นักร้อง ผู้ผลิต ที่มีการบันทึกอย่างมีระบบและเผยแพร่ในรูปแบบหรือสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นเสียง แอบบันทึกเสียง แอบบันทึกภาพและเสียง แผ่นจานแสงหรือแผ่นเสียงระบบดิจิทัล หนังสือ โน้ตเพลง วารสาร เป็นต้น ดังนั้นสารสนเทศด้านดนตรีจึงถือเป็นสารสนเทศลักษณะพิเศษที่มีคุณค่า เป็นมรดกศิลปวัฒนธรรมที่ควรรวบรวมจัดเก็บ ดูแลรักษาและนำมาบริการแก่ผู้ใช้ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาหาความรู้ การค้นคว้า ช่วยให้เกิดความรู้ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างจินตนาการของผู้ใช้

2. ประเภทและลักษณะของสารสนเทศด้านดนตรี

การจำแนกประเภทของสารสนเทศด้านดนตรีมีหลายวิธีการ หากจำแนกสารสนเทศด้านดนตรี ตามประเภทของวัสดุหรือสื่อที่ใช้ในการบันทึก จะจำแนกได้เป็นแผ่นเสียง แอบบันทึกเสียง แอบบันทึกภาพและเสียง แผ่นจานแสงหรือแผ่นเสียงระบบดิจิทัล และสิ่งพิมพ์ สารสนเทศด้านดนตรีแต่ละประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน ดังรายละเอียดดังนี้

2.1 แผ่นเสียง (Phonograph records) เป็นดนตรีที่บันทึกเสียงด้วยการทำเสียงที่อยู่ในรูปของคำพูดหรือดนตรีให้เปลี่ยนเป็นคลื่นไฟฟ้าโดยไมโครโฟน แล้วบันทึกลงบนแผ่นที่มีขนาดต่าง ๆ ซึ่งฉาบผิวหน้าของแผ่นด้วยวัสดุชนิดต่าง ๆ เช่น ครั่ง หรือเป็นแผ่นพลาสติกที่ทำให้เกิดร่องบนผิวหน้าของแผ่นเสียง

แผ่นเสียงจำแนกได้หลายวิธี หากจำแนกตามขนาดของร่องเสียง แบ่งได้เป็น 1) แผ่นเสียงร่องมาตรฐานหรือร่องใหญ่ ซึ่งมีร่องขนาดใหญ่กว่า 0.003 นิ้ว และ 2) แผ่นเสียงร่องขนาดเล็ก มีร่องขนาดเล็กกว่า 0.001 นิ้ว หากจำแนกแผ่นเสียงตามอัตราการหมุนต่อรอบ แบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ แผ่นเสียงเล่นได้ 33 1/3 16 45 และ 78 รอบ/นาที และจำแนกประเภทของแผ่นเสียงตามขนาดความกว้างของแผ่นแบ่งได้

4 ประเภทคือ 1) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 7 นิ้ว ใช้กับแผ่นเสียง 45 รอบ/นาที 2) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 นิ้ว ใช้กับแผ่นเสียงขนาด 33 1/3 และ 78 รอบ/นาที 3) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 12 นิ้ว และ 4) ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 16 นิ้ว ใช้กับโปรแกรมวิทยุหรือการศึกษา (กรุงเทพฯ อังคบุรีฯ 2530 : 73) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไม่มีการจัดทำแผ่นเสียงดนตรีออกมาจำหน่ายแล้ว แต่ผลิตเป็นสื่อบันทึกเสียงด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น สารสนเทศด้านดนตรีที่บันทึกบนแผ่นเสียง จึงกลายเป็นของเก่าที่มีค่าสำหรับผู้รักการสะสม ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ที่หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในหอสมุดแห่งชาติ มีแผ่นเสียงดังกล่าวให้บริการศึกษาค้นคว้าได้

2.2 แอบบันทึกเสียงหรือเทปเสียง (Tapes) เป็นดนตรีที่บันทึกบนแถบเสียงพลาสติกที่มีขนาดกว้าง 1/4 นิ้ว ด้านหนึ่งฉาบด้วยเหล็กออกไซด์สีน้ำตาลหรือสีดำ บันทึกเสียงได้ด้านเดียว แต่สามารถบันทึกเสียงได้จำนวนแถบต่างกัน การบันทึกเสียงให้ได้ขนาดต่างกันขึ้นอยู่กับขนาดของหัวบันทึกเสียงและแถบบันทึก

เสียงถ้าหากบันทึกเสียงด้วยหัวขนาดใหญ่สามารถเปิดฟังได้ทั้งเครื่องเล่นที่มีหัวขนาดใหญ่และหัวขนาดเล็กกว่า แต่ถ้าบันทึกเสียงด้วยหัวขนาดเล็กจะไม่สามารถเปิดฟังในเครื่องเล่นที่มีหัวขนาดใหญ่ได้ อัตราความเร็วในการบันทึกเสียงมี 6 อัตราความเร็ว ซึ่งจะนับเป็นนิ้ว/วินาที (i.p.s) ได้แก่ 15/16 . 17/8 . 33/4 . 15 และ 30 (กรุงเทพฯ อังคบุรีฯ เศรษฐี 2530 : 71)

โดยทั่วไปนิยมจำแนกแถบบันทึกเสียงเป็น 2 ประเภทคือ แถบบันทึกเสียงแบบม้วน (reel tape) และแถบบันทึกเสียงแบบตลับ (cassette tape) แต่ละประเภทยังจำแนกย่อยได้อีก เช่น แถบบันทึกแบบม้วนจำแนกได้ 3 ขนาด คือ 5 นิ้ว 7 นิ้ว และ 10.5 นิ้ว และแถบบันทึกเสียงแบบตลับ จำแนกขนาดบันทึกได้เป็นแบบ 30 นาที 60 นาที และ 120 นาที

2.3 แถบบันทึกภาพพร้อมเสียงหรือวีดิทัศน์ (video tape) เป็นดนตรีที่บันทึกเสียงและภาพลงบนเนื้อเทปหรือแถบแม่เหล็ก มีทั้งแบบวีเอสเอช (VSH) และยูเมติก(Umatic) แถบบันทึกภาพพร้อมเสียงเป็นสื่อบันทึกสารสนเทศด้านดนตรีที่ใช้มานาน มีความคมชัด และสามารถเก็บข้อมูลได้นานพอสมควร แต่มีข้อจำกัดในเรื่องนำไปใช้งานไม่สะดวก และผู้รับสามารถฟังและชมได้เพียงอย่างเดียว

2.4 แผ่นจานแสงหรือแผ่นเสียงระบบดิจิทัล เป็นดนตรีที่แปลงข้อมูลเป็นดิจิทัลแล้วบันทึกลงบนแผ่นจานแสงหรือออปติคัลดิสก์เป็นซีดี หรือดีวีดี ซึ่งสามารถเก็บข้อมูลได้มาก และมีการพัฒนาให้ใช้งานได้สะดวกยิ่งขึ้น แผ่นเสียงระบบดิจิทัลจึงได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน

2.5 สิ่งพิมพ์ เป็นสารสนเทศด้านดนตรีที่บันทึกด้วยการเขียนพิมพ์ หรือด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรบนกระดาษหรือสื่อสารสนเทศด้านดนตรีประเภทสิ่งพิมพ์ที่ควรรู้จัก มีดังนี้

1) **หนังสือ** คือสารสนเทศที่เป็นความรู้เกี่ยวกับดนตรีที่จัดทำหรือเรียบเรียงแบบหนังสือ

ตัวอย่างหนังสือที่ให้สารสนเทศหรือความรู้ด้านดนตรี เช่น ดนตรีจากพระราชหฤทัยสุนทรภูมิแห่งปวงชน (2539) เป็นหนังสือที่จัดทำและเผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติเนื่องในมหามงคลสมัยฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พุทธศักราช 2539 มีเนื้อเพลงภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างโน้ตเพลงเป็นเล่ม

โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์ เพลงสายฝน
แผ่นเสียงตรา อ.ส. 2496

โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์ เพลงยามเย็น
แผ่นเสียงตรา อ.ส. 2497

โน้ตเพลงพระราชนิพนธ์ เพลงคำหวาน
แผ่นเสียงตรา อ.ส. 2497

บทที่ 3

การรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ (ด้านดนตรี)

การจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี

สารสนเทศด้านดนตรี เป็นสารสนเทศลักษณะพิเศษประเภทหนึ่งที่ต้องบริหารจัดการอย่างมีหลักและวิธีการโดยเฉพาะ หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบการสำรวจ จัดหา รวบรวม จัดเก็บ ดูแลรักษา และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรี ต้องอาศัยความรู้และหลักการดำเนินงานเฉพาะ ตั้งแต่การสำรวจจัดหารวบรวมและการจัดเก็บ การจัดทำเครื่องมือช่วยค้น การให้บริการ และเผยแพร่ เพื่อให้มีการใช้สารสนเทศด้านดนตรีอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศด้านดนตรีต้องรู้จักแหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรี มีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมีวิธีการจัดหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

1. แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรี

หากพิจารณาแบ่งประเภทของแหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรีอาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศเพื่อการค้าหรือมุ่งหวังกำไร, แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศที่ไม่มุ่งหวังกำไร แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรีในประเทศไทยที่ควรรู้จักเพื่อการจัดหา มีดังนี้

1.1 แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศด้านดนตรีเพื่อการค้าหรือมุ่งหวังกำไร ส่วนใหญ่เป็นบริษัทที่ผลิตดนตรีหรือเป็นบริษัทตัวแทนจำหน่าย เช่น บริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน), บริษัท รถไฟดนตรี, บริษัท อาร์ เอส โปรโมชัน, บริษัท เมโทรแผ่นเสียง-เทป (1981) จำกัด, บริษัท วอร์เนอร์ มิวสิค (ประเทศไทย), บริษัท ชัวร์ออดิโอ จำกัด, บริษัท มิวสิคบุ๊กส์ เป็นต้น

1.2 แหล่งผลิตและเผยแพร่สารสนเทศที่ไม่มุ่งหวังกำไร ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานราชการ มูลนิธิ สมาคมที่ผลิตและเผยแพร่ดนตรี และ/หรือสารสนเทศด้านดนตรีตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายหรือตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เผยแพร่เป็นอภินันทนาการหรือจำหน่ายในราคาถูกโดยไม่มุ่งหวังกำไร เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม, สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สังกัดสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ศูนย์ข้อมูลวัฒนธรรมดนตรีไทย ประสิทธิ์ ถาวร ศิลปินแห่งชาติ, มหาวิทยาลัย สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, มูลนิธิหลวงประดิษฐ์ไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), สมาคมนักแต่งเพลง, ชมรมนักร้อง, สมาคมดนตรีแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ และกลุ่มทนายาท

2. นโยบายการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี

หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีหน้าที่รับผิดชอบในการรวบรวม จัดเก็บ และให้บริการสารสนเทศด้านดนตรีซึ่งจะกำหนดนโยบายการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรีที่ชัดเจน ในนโยบายการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรีมีความครอบคลุมถึงกลุ่มผู้ใช้บริการ ขอบข่ายของเนื้อหา ประเภทสารสนเทศด้านดนตรีที่จะรวบรวม จำนวนสารสนเทศด้านดนตรีที่จัดเก็บ และงบประมาณที่ควรได้รับการจัดสรร

2.1 กลุ่มผู้ใช้บริการ หมายถึงกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ใช้บริการ ซึ่งมีหลากหลาย เช่น นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ นักร้อง นักแต่งเพลง และประชาชนทั่วไป แต่ละกลุ่มเป้าหมายจะมี

วัตถุประสงค์ ความต้องการและลักษณะการใช้สารสนเทศด้านดนตรีที่แตกต่างกัน ดังนั้น ห้องสมุดดนตรีฯ กำหนดนโยบายไว้ว่า การจัดหาต้องระบุกลุ่มเป้าหมายหรือกลุ่มผู้ใช้บริการด้วย

2.2 ขอบข่ายเนื้อหาและประเภทสารสนเทศด้านดนตรีที่จัดหาและเก็บ ในนโยบายการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี ต้องระบุว่าห้องสมุดดนตรีฯ จะต้องได้รับงบประมาณ เพื่อการใช้จ่ายสำหรับกิจการต่างๆ ทั้งการจัดซื้อสารสนเทศทางดนตรี การซื้อวัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์สำหรับจัดเก็บ การบริการสารสนเทศด้านดนตรี และงบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี ต้องเพียงพอและได้รับอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3. วิธีการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรี

การจัดหาสารสนเทศด้านดนตรีของห้องสมุดดนตรีฯ มี 4 วิธีคือ

3.1 การซื้อ เป็นวิธีการจัดหาสารสนเทศทางดนตรีโดยใช้งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งสารสนเทศด้านดนตรีที่มีการเลือกสรรแล้ว การซื้อสารสนเทศด้านดนตรีอาจซื้อโดยตรงจากผู้ผลิตหรือจัดซื้อผ่านตัวแทนจำหน่าย

3.2 การทำสำเนา การทำสำเนาสารสนเทศด้านดนตรี เป็นวิธีการจัดหาสารสนเทศด้านดนตรีที่หายากและไม่มีจำหน่ายแล้ว ห้องสมุดดนตรีฯ อาจขออนุญาตผู้ผลิต ผู้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ผู้จัดพิมพ์ หรือจากแหล่งอื่น ๆ ที่มี แล้วจัดทำสำเนาสารสนเทศดังกล่าวมาสำหรับให้บริการ

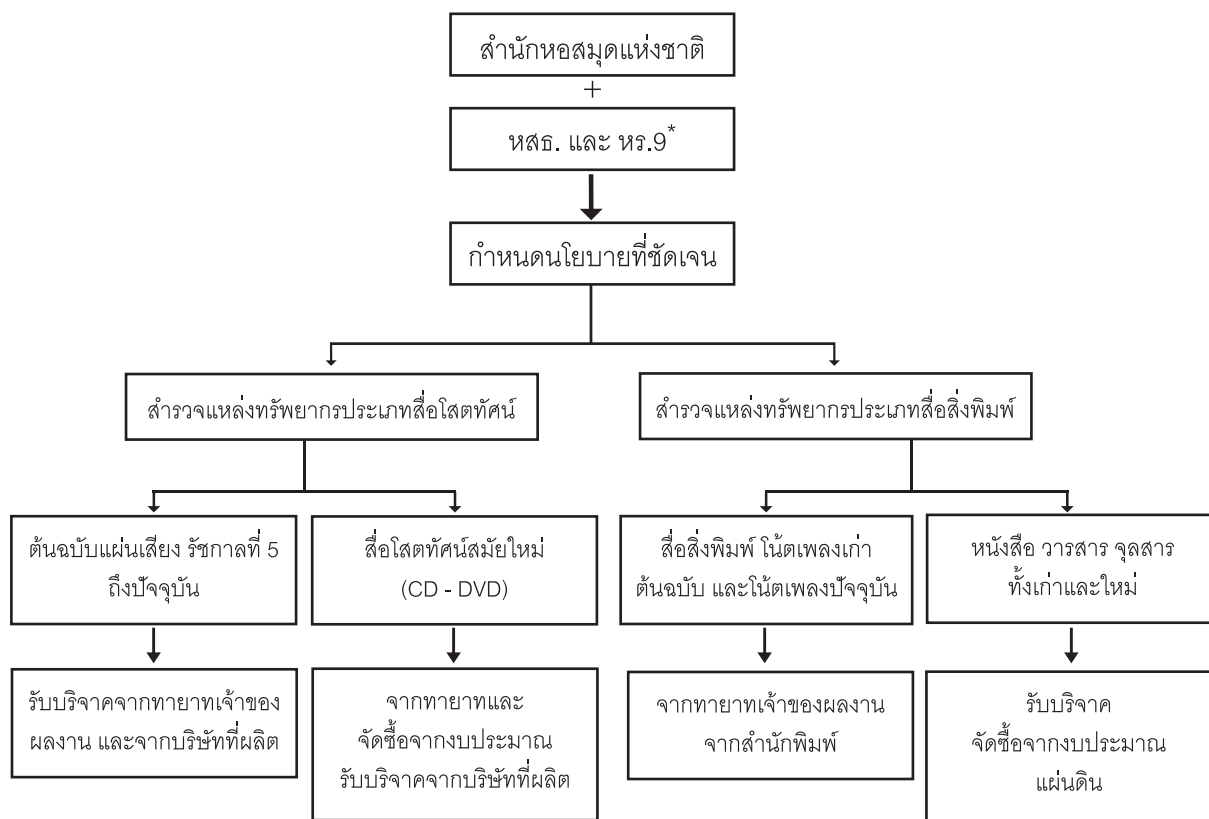
ในการทำสำเนาสารสนเทศด้านดนตรี นอกจากมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้งานในจำนวนที่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาต้นฉบับด้วย โดยทำสำเนาไว้บริการแก่ผู้ใช้และเก็บรักษาต้นฉบับให้อยู่ในสภาพที่ดีและสมบูรณ์ที่สุด

ในการทำสำเนาสารสนเทศด้านดนตรี จำเป็นต้องคำนึงถึงเรื่องลิขสิทธิ์ และดำเนินการภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

3.3 การขอรับบริจาค การขอรับบริจาคสารสนเทศด้านดนตรี อาจขอรับบริจาคจากแหล่งผลิตหน่วยงานองค์กร ตลอดจนกลุ่มบุคคลหรือทายาท หรือบุคคลที่ผลิตหรือขอขอสละลิขสิทธิ์ด้านดนตรี การจัดหาสารสนเทศด้านดนตรีด้วยการขอรับบริจาคอาจทำให้ได้รับโน้ตเพลงต้นฉบับที่สำคัญ แผ่นเสียงเก่าต้นฉบับ ลายพระหัตถ์ และลายมือบรมครู จากผู้ผลิตหรือจากทายาท และบุคคลที่ขอขอสละลิขสิทธิ์ด้านดนตรี

3.4 จากการผลิตสื่อสารสนเทศด้านดนตรี หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดกิจกรรมดนตรี “โครงการอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่ มรดกศิลปวัฒนธรรมด้านวรรณกรรมและการดนตรี” และจัดรายการสนทนาภาษาดนตรี อบรมทฤษฎีดนตรีสากล และจัดนิทรรศการเป็นประจำ มีการถ่ายภาพนิ่ง และบันทึกวีดิทัศน์เก็บไว้เป็นต้นฉบับ และทำสำเนาให้บริการ

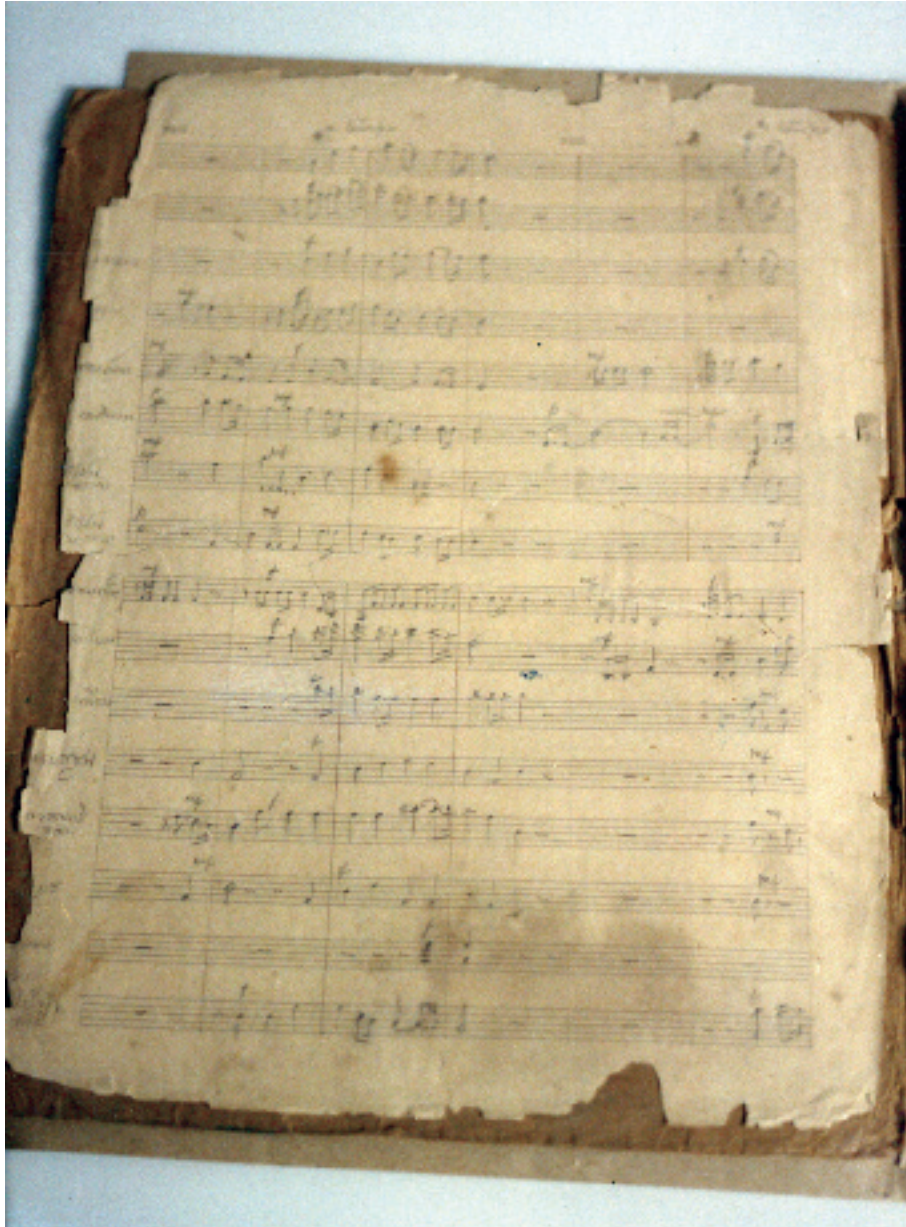
แผนการปฏิบัติงานสำรวจทรัพยากรสารสนเทศ (ด้านดนตรี)

* หร. 9 หมายถึง หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
 หสธ. หมายถึง ห้องสมุดดนตรีหุ่ลกระหม่อมสิรินธร

วิธีการอนุรักษ์โน้ตเพลงต้นฉบับ

โน้ตเพลงเก่าของบรมครูที่ชำรุดมาก เมื่อรับบริจาคมาแล้ว ต้องรีบดำเนินการซ่อมบำรุง ตามขั้นตอนอนุรักษ์ อบอุ่นเชื้อ หลังจากดำเนินการตามขั้นตอนการอนุรักษ์เรียบร้อยแล้ว ก่อนจัดเก็บต้องนำไปถ่ายสำเนาเอกสาร สำหรับให้บริการ ลงทะเบียนและสุดท้ายแปลงเป็นข้อมูลระบบดิจิทัลลงฐานข้อมูลพร้อมลงทะเบียน

ขั้นตอนที่ 1 โน้ตเพลงต้นฉบับที่ยังไม่ได้อนุรักษ์

ขั้นตอนที่ 2 ทดสอบการละลายของหมึก

ขั้นตอนที่ 3 หาค่ากรดในกระดาษ

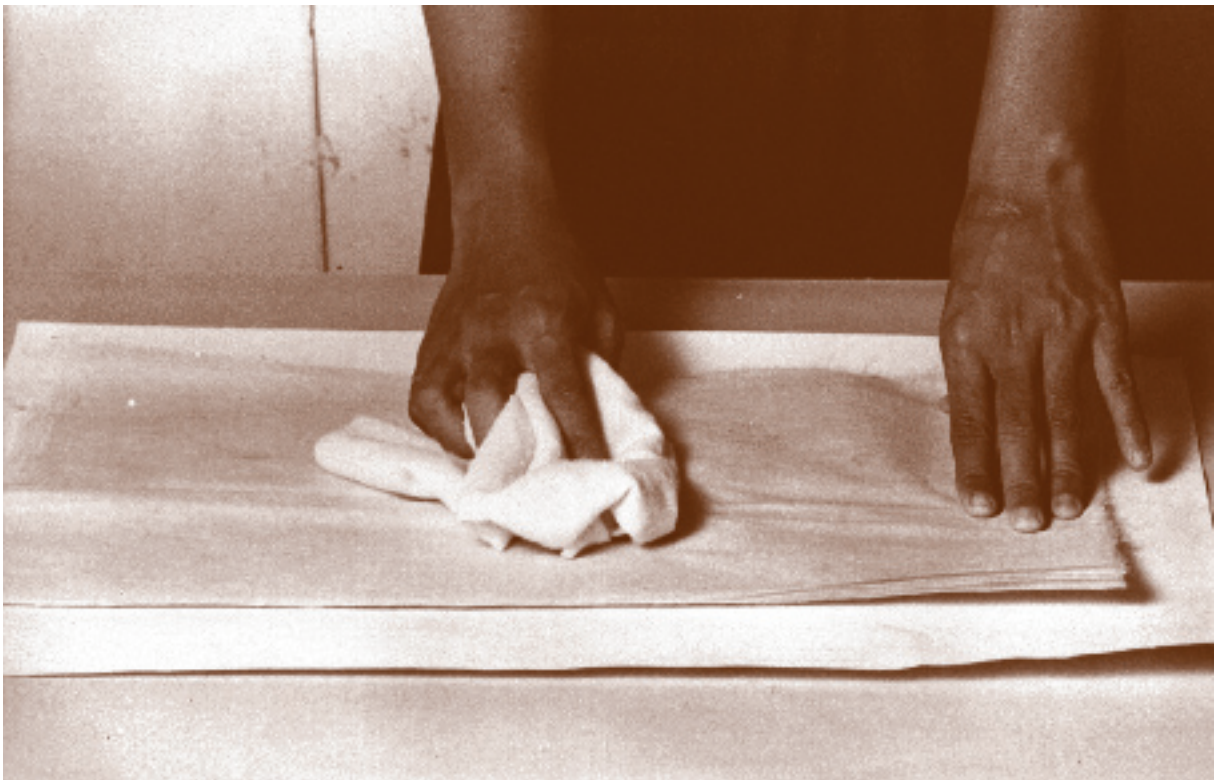
ขั้นตอนที่ 4 ปัดฝุ่นด้วยแปรงขนนุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 ล้างด้วยน้ำกลั่น

ขั้นตอนที่ 6 ลดกรดด้วยแมกนีเซียม ไฮคาร์บอเนต

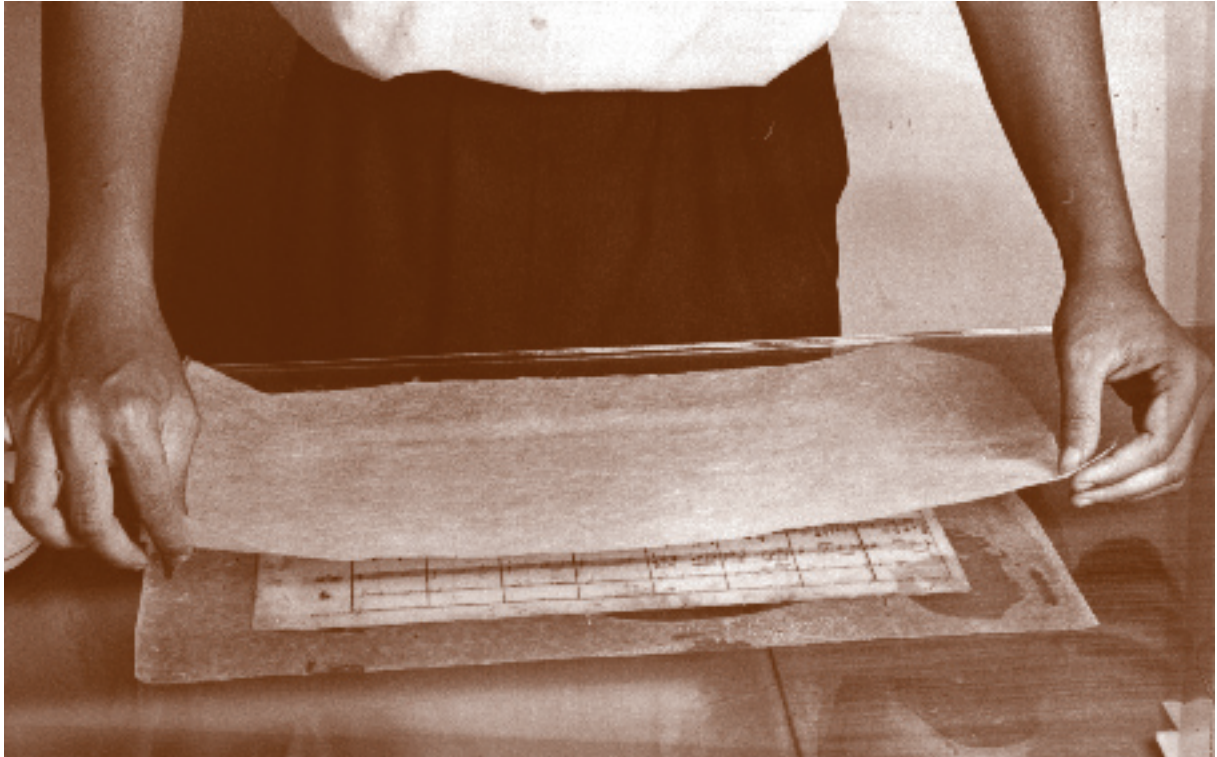
ขั้นตอนที่ 7 ทำความสะอาดกระดาษ

ขั้นตอนที่ 8 วางแผ่นไม้บนกระดาษไข - ฉีดน้ำให้ทั่ว

ขั้นตอนที่ 9 ทากาวเมทิลเซลลูโลส บนแผ่นไม้

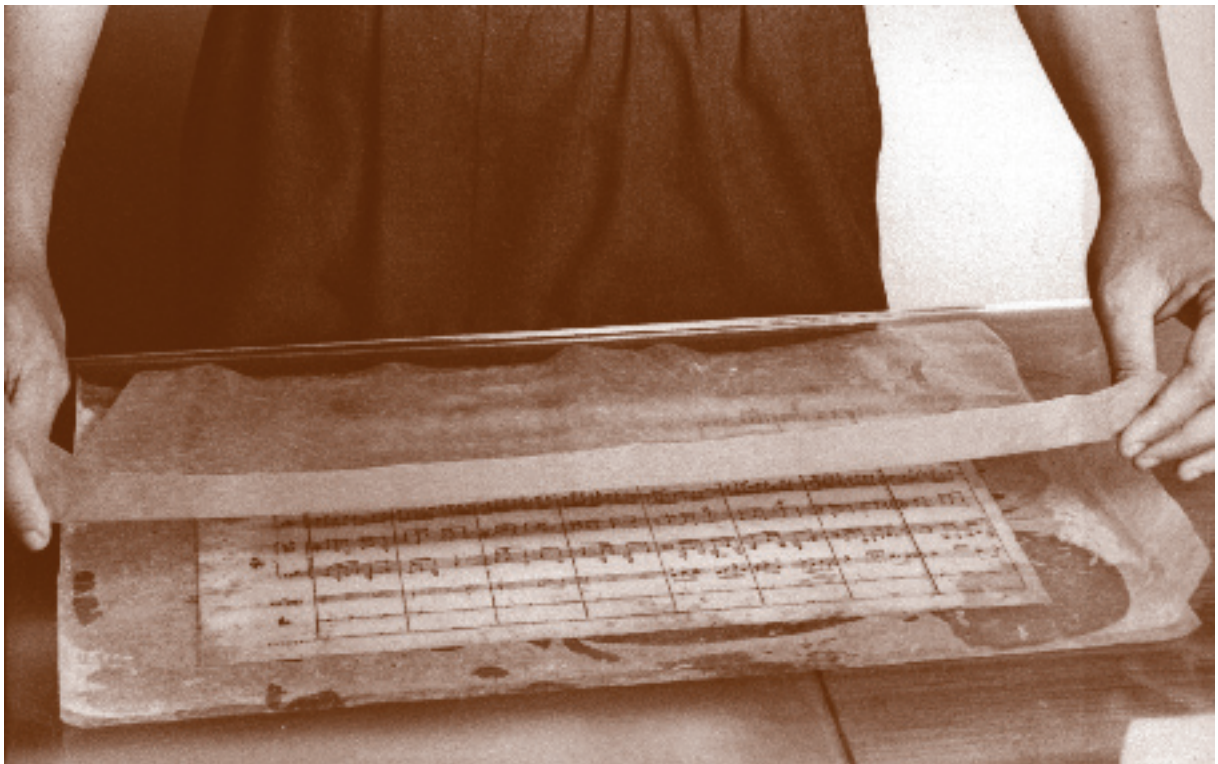
ขั้นตอนที่ 10 วางกระดาษสา ทาบบนแผ่นไม้

ขั้นตอนที่ 11 ใช้ฟองน้ำนุ่มๆ ชุบน้ำพอมืด ตบเบาๆ บนแผ่นไม้

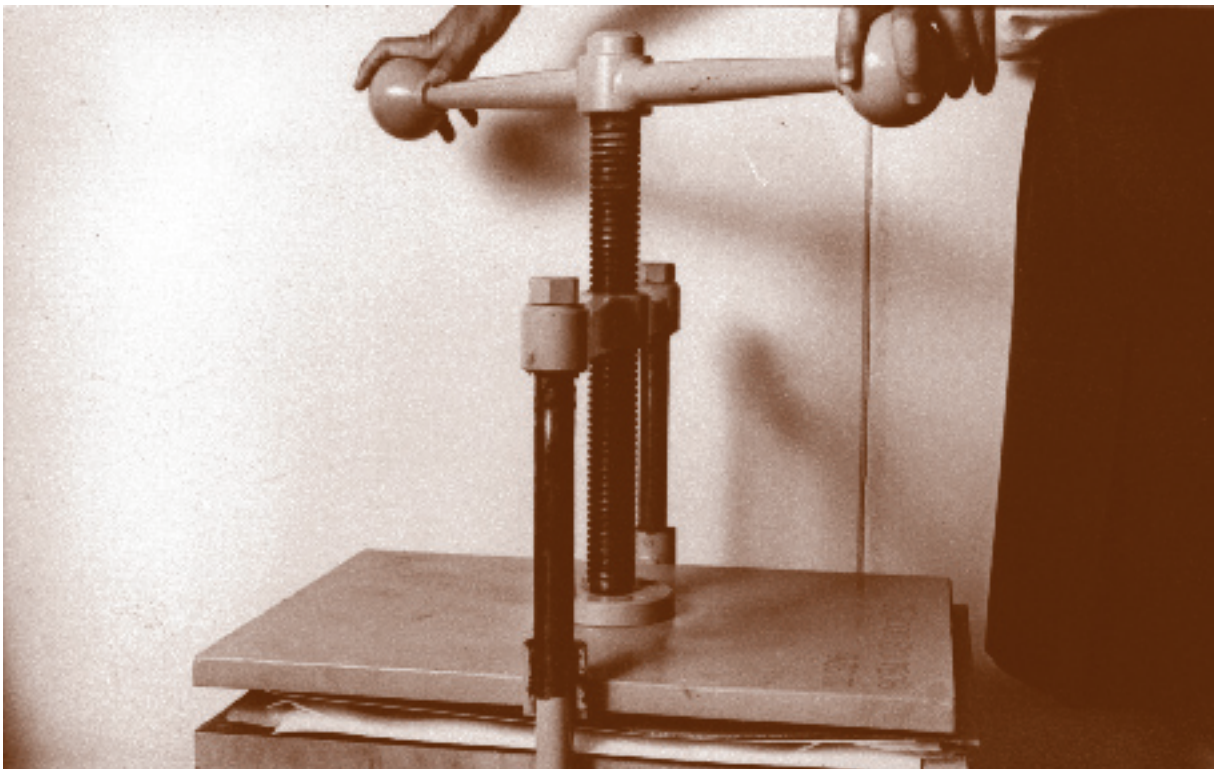
ขั้นตอนที่ 12 วางกระดาษไขอีกแผ่นหนึ่งทับบนแผ่นไนต์

ขั้นตอนที่ 13 ดึงกระดาษไขออก

ขั้นตอนที่ 14 ใช้กระดาษซับ 2 แผ่น วางประกบแผ่นโน้ตทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

ขั้นตอนที่ 15 นำเข้าเครื่องอัด

ขั้นตอนที่ 16 ตัดขอบทั้งสี่ด้าน

ขั้นตอนที่ 17 การอนุรักษ์ที่เสร็จสมบูรณ์

ขั้นตอนการอนุรักษ์แผ่นเสียง

แผ่นเสียงที่ได้รับบริจาคมา จะต้องจัดทำความสะอาดตามขั้นตอนการอนุรักษ์ แยกประเภทของแผ่นเสียงตามหลักสากล ลงทะเบียน จากนั้นดำเนินการถ่ายโอนข้อมูลเสียงเป็นระบบดิจิทัล เพื่อลงฐานข้อมูล

อุปกรณ์ในการทำความสะอาด

1. กาละมังใส่น้ำ
2. น้ำยาแชมพูเด็ก
3. แอลกอฮอล์ผสมน้ำ
4. ฟองน้ำ
5. กระจกฉีดน้ำ
6. แปรงขนกระต่าย
7. ลูกยางเป่าลม
8. ผ้าแห้งขามัว และผ้าไมโครไฟเบอร์

แผ่นเสียงที่จัดเก็บภายในห้องทูลกระหม่อมสิรินธร (ห้องอนุรักษ์ต้นฉบับ)

1. เจ้าหน้าที่ใช้ฟองน้ำทำความสะอาดแผ่นเสียง เพื่อให้ฝุ่นและสิ่งสกปรกออก (วิธีเช็ด เลื่อนฟองน้ำไปในทางเดียวกันทุกครั้ง)

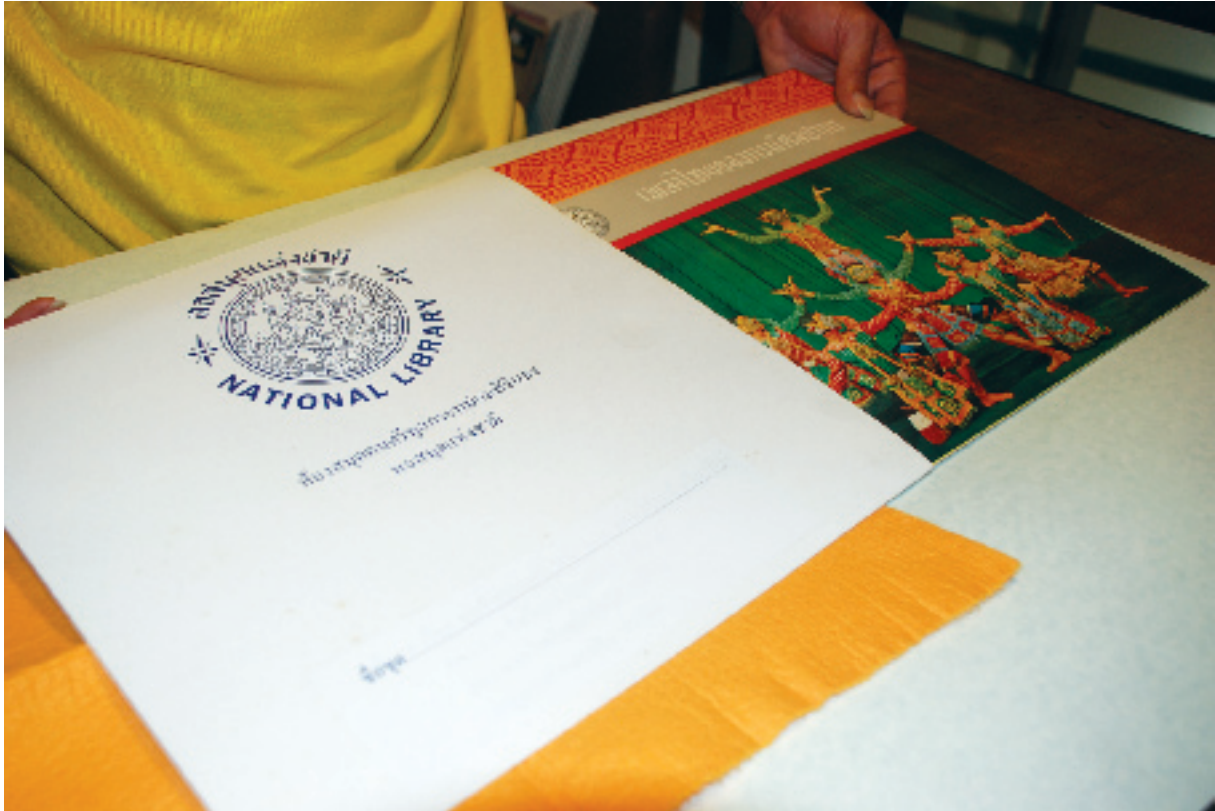
2. ใช้น้ำยาฉีดล้างทำความสะอาด

3. เช็ดแผ่นเสียง และรองแผ่นเสียงด้วยผ้าใยไมโครไฟเบอร์ หรือผ้าขาม้วให้แห้ง ในขณะที่เช็ด เพื่อป้องกันการเกิดรอยที่แผ่น (วิธีเช็ด เลื่อนผ้าไปในทางเดียวกันทุกครั้ง)

4. นำแผ่นเสียงที่ทำความสะอาดเสร็จแล้วใส่ซอง

5. แผ่นเสียงที่ใส่ซองต้นฉบับแล้ว นำมาใส่ซอง ที่หอสมุดดนตรีฯ จัดทำขึ้น เพื่ออนุรักษ์ซองแผ่นเสียงต้นฉบับไว้

6. แผ่นเสียงที่ได้รับการอนุรักษ์นำเก็บขึ้นชั้น

บทที่ 4

การจัดเก็บและการจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศด้านดนตรี

สารสนเทศด้านดนตรีที่ได้จัดทำมาแล้วต้องมีการจัดเก็บและการจัดทำเครื่องมือช่วยค้น เพื่อการควบคุมและสะดวกต่อการค้นหาเมื่อต้องการใช้ อันจะทำให้หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีทูลกระหม่อมสิรินธร บริการสารสนเทศบรรณวิദ്ยประสงค้ตามที่กำหนดไว้

1. การจัดเก็บสารสนเทศด้านดนตรี

การจัดเก็บสารสนเทศด้านดนตรีครอบคลุมกิจกรรมการจำแนกหมวดหมู่สารสนเทศด้านดนตรีและวิธีการจัดเก็บสารสนเทศขั้นขึ้น

1.1 การจำแนกหมวดหมู่สารสนเทศด้านดนตรี เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญเพื่อความสะดวกต่อการจัดเก็บและการค้นหา การจำแนกสารสนเทศด้านดนตรีให้เป็นหมวดหมู่มีหลายวิธี ทั้งนี้ห้องสมุดดนตรีฯ ได้พิจารณาเลือกวิธีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของสำนักหอสมุดแห่งชาติ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างการจัดหมู่สารสนเทศด้านดนตรีซึ่งเลือกใช้ 2 วิธี ดังนี้

1.1.1 การจัดหมู่ตามระบบการจัดหมู่หนังสือ เป็นการจัดหมู่สารสนเทศด้านดนตรีด้วยระบบการจัดหมู่หนังสือหรือทรัพยากรสารสนเทศที่เลือกใช้ เช่น ระบบทศนิยมของดิวอี้ ซึ่งกำหนดให้หมวด 780-789 เป็นหมวดหมู่สำหรับเรื่องเกี่ยวกับดนตรี

1.1.2 การจัดหมู่ที่กำหนดเฉพาะ เป็นการจัดหมู่สารสนเทศด้านดนตรีตามที่สำนักหอสมุดแห่งชาติกำหนดไว้เฉพาะ โดยมีรายละเอียดแบ่งประเภทของเพลงเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

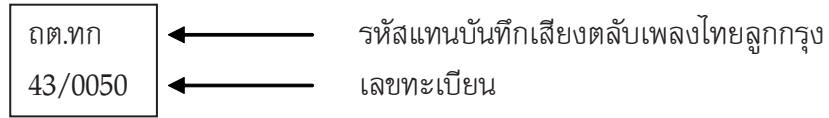
1. เพลงไทยเดิม
2. เพลงไทยสากล
3. เพลงลูกทุ่ง
4. เพลงเด็ก
5. เพลงพื้นเมือง
6. เพลงสากล

รหัสหรือสัญลักษณ์แทนประเภทของสารสนเทศด้านดนตรี และประเภทของเพลง มีดังนี้

ประเภทของสารสนเทศ ด้านดนตรี (ภาษาไทย)	รหัส/สัญลักษณ์ แทนประเภท	ประเภทของสารสนเทศ ด้านดนตรี (ภาษาอังกฤษ)	รหัส/สัญลักษณ์ แทนประเภท
แถบบันทึกภาพ	ถภ	Video Tape	VT
แถบบันทึกเสียงตลับเพลงไทย	ถต.ท	Audio Cassette Classical Music (รวม Opera Music)	C.C
แถบบันทึกเสียงตลับเพลงไทยลูกกรุง	ถต.ทก	Audio Cassette Popular Music	C.P
แถบบันทึกเสียงตลับเพลงไทยลูกทุ่ง	ถต.ทท	Audio Cassette Country Music (Folk Music)	C.CO
แถบบันทึกเสียงตลับเพลงไทยพื้นเมือง	ถต.ทม	Audio Cassette Country Music (Folk Music)	C.CO
แถบบันทึกเสียงตลับเพลงสำหรับเด็ก	ถต.ด	Audio Cassette Children Music	C.CH
แถบบันทึกเสียงตลับอื่นๆ	ถต.อ	Audio Cassette Others	C.O
แถบบันทึกเสียงม้วน	ถม	Audio Tape (real)	AT
แผ่นเสียงเพลงไทย	ผส.ท	Audio Disc Classical Music (รวม Opera Music)	D.C
แผ่นเสียงเพลงไทยสากลลูกกรุง	ผส.ทก	Audio Disc Popular Music	D.P
แผ่นเสียงเพลงไทยสากลลูกทุ่ง	ผส.ทท	Audio Disc Country Music (Folk Music)	D.CO
แผ่นเสียงเพลงไทยพื้นเมือง	ผส.ทม	Audio Disc Country Music (Folk Music)	D.CO
แผ่นเสียงเพลงสำหรับเด็ก	ผส.ด	Audio Disc Children Music	D.CH
แผ่นเสียงระบบดิกิตัล (ซีดี) เพลงไทย	ผด.ท	Compact Disc Classical Music (รวม Opera Music)	CD.C
แผ่นเสียงระบบดิกิตัล (ซีดี) เพลงไทย สากลลูกกรุง	ผด.ทก	Compact Disc Classical Music	CD.P
แผ่นเสียงระบบดิกิตัล (ซีดี) เพลงไทย สากลลูกทุ่ง	ผด.ทท	Compact Disc Country Music (Folk Music)	CD.CO
แผ่นเสียงระบบดิกิตัล (ซีดี) เพลงไทย พื้นเมือง	ผด.ทม	Compact Disc Country Music (Folk Music)	CD.CO
แผ่นเสียงระบบดิกิตัล (ซีดี) เพลง สำหรับเด็ก	ผด.ด	Compact Disc Children Music	CD.CH
ของตัวอย่างเบ็ดเตล็ด	ตย	Specimen	SP
โน้ตเพลง	นพ	Music Score	MS

การกำหนดหมู่สารสนเทศด้านดนตรีแต่ละชั้นจะนำรหัสหรือสัญลักษณ์มาผสมกับเลขทะเบียน ซึ่งจะได้เลขหมู่สารสนเทศดนตรีชั้นนั้น ดังตัวอย่าง

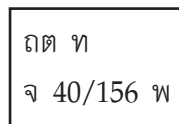
ตัวอย่างที่ 1

คำอธิบาย เป็นสารสนเทศด้านดนตรีประเภทแถบบันทึกเสียงตลับเพลงไทยลูกกรุงที่เป็นภาษาไทย และมีเลขทะเบียนเป็นอันดับที่ 50 ของปี 2543

และหากมีสารสนเทศด้านดนตรีจำนวนมาก อาจนำชื่อผู้ร้องและชื่อเพลงมาผสมเป็นรหัสหรือเลขประจำสารสนเทศด้านดนตรีชั้นนั้นก็ได้

ตัวอย่างที่ 2

คำอธิบาย เป็นสารสนเทศด้านดนตรีประเภทแถบบันทึกเสียงตลับเป็นเพลงไทยที่ขับร้องโดย “เจริญ สุนทรวาทีน” ชื่อ “เพลงไทยชุดเอกลักษณ์ไทย มโหรี” ที่นำมาลงทะเบียนใน พ.ศ.2540 เป็นอันดับที่ 156 ทั้งนี้ ต้องจัดทำรหัสชื่อบุคคลไว้เป็นข้อมูล เพื่อสืบค้นด้วย

สารสนเทศด้านดนตรีที่เป็นสิ่งพิมพ์ จัดหมู่ตามประเภทของสิ่งพิมพ์ ดังนี้

- 1) **โน้ตเพลง** โน้ตเพลงเป็นเล่มจะจัดหมวดหมู่ตามระบบการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศที่สำนักหอสมุดแห่งชาติใช้คือ ระบบทศนิยมของดิวอี้ ส่วนโน้ตเพลงเป็นแผ่นจะบรรจุในของพลาสติกที่มีคุณภาพดีแล้วใส่ซองกระดาษหรือใส่แฟ้มก่อน แล้วจึงจัดหมวดหมู่ตามระบบ เช่นเดียวกับโน้ตเพลงเล่ม
- 2) **หนังสือ** สารสนเทศด้านดนตรีประเภทหนังสือ จัดหมวดหมู่ตามระบบการจัดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศที่สำนักหอสมุดแห่งชาติเลือกใช้คือ ระบบทศนิยมของดิวอี้
- 3) **วารสาร** สารสนเทศด้านดนตรีประเภทวารสาร ไม่จัดหมวดหมู่ แต่จัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อวารสาร โดยรวมกับวารสารอื่นๆ ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
- 4) **กฤตภาค** หลังจากที่ให้หัวเรื่องแล้วจะจัดเก็บในแฟ้ม แล้วเรียงไว้ในตู้สี่ลิ้นชัก ตามลำดับอักษรหัวเรื่อง

1.2 วิธีการจัดเก็บสารสนเทศด้านดนตรี สารสนเทศด้านดนตรีที่ได้จัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว จัดเก็บ ดังนี้

1.2.1 สารสนเทศด้านดนตรีที่บันทึกบนสื่อ เช่น แผ่นเสียง แถบบันทึกภาพแถบบันทึกเสียงหรือแผ่นเสียงระบบดิจิทัล จัดเก็บตามประเภทของสื่อที่ใช้บันทึก โดยจัดเรียงตามลำดับหรือสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ จะนำสารสนเทศด้านดนตรีแต่ละชั้นมาบรรจุในซองหรือในกล่องให้เรียบร้อยก่อนจัดเก็บ

1.2.2 สารสนเทศด้านดนตรีที่เป็นสิ่งพิมพ์ มีวิธีจัดเก็บแต่ละประเภท ดังนี้

1) **โน้ตเพลง** โน้ตเพลงที่เป็นเล่ม จัดเรียงบนชั้นตามระบบการจัดหมู่ที่เลือกใช้
โน้ตเพลงที่เป็นแผ่น บรรจุในซองพลาสติกที่มีคุณภาพดี โดยเฉพาะโน้ตเพลงต้นฉบับและโน้ตเพลงที่มีขนาดใหญ่พิเศษ หลังจากนั้นบรรจุลงในซองหรือแฟ้ม เขียนข้อมูลที่หน้าซองหรือแฟ้ม เช่น รหัสหรือสัญลักษณ์ แสดงหมวดหมู่ ชื่อผู้ประพันธ์เพลง ชื่อเพลง จำนวนแผ่นโน้ต เป็นต้น แล้วนำโน้ตเพลงที่บรรจุในซองหรือแฟ้มเหล่านี้มาจัดเรียงตามแนวตั้ง ตามการจัดหมู่ที่ได้จัดแบ่งไว้เรียบร้อยแล้ว

2) **หนังสือ** จัดเรียงชั้นชั้นตามระบบการจัดหมู่ที่เลือกใช้

3) **วารสาร** จัดเรียงชั้นชั้นตามลำดับตัวอักษรของชื่อวารสารโดยจำแนกเป็นภาษาไทย เรียงลำดับจาก ก ถึง ฮ และ ภาษาอังกฤษเรียงจาก A ถึง Z

4) **กฤตภาค** จัดใส่แฟ้มแล้วจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรของหัวเรื่องที่กำหนดให้ และจัดเรียงในตู้สี่ลิ้นชัก

2. การจัดทำเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศด้านดนตรี

เครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศด้านดนตรีที่สถาบันบริการสารสนเทศนิยมจัดทำคือ บัญชีรายชื่อหรือทะเบียนสารสนเทศด้านดนตรี บัตรรายการ และฐานข้อมูลสารสนเทศด้านดนตรี

2.1 **บัญชีรายการหรือทะเบียนสารสนเทศด้านดนตรี** เป็นทั้งเครื่องมือช่วยค้นสารสนเทศด้านดนตรี และเป็นหลักฐานสำหรับควบคุมสารสนเทศด้านดนตรีที่มีอยู่ในหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย บัญชีรายการหรือทะเบียนสารสนเทศด้านดนตรีเป็นการบันทึกข้อมูลของสารสนเทศด้านดนตรีแต่ละชิ้นหรือรายการลงในสมุดทะเบียนข้อมูลพื้นฐานที่ต้องบันทึกคือ รหัสหรือสัญลักษณ์ของสารสนเทศปี พ.ศ. ที่ได้รับ เลขทะเบียน ผู้ผลิต ชื่อเรื่อง ชื่อชุด ภาษา จำนวน รูปแบบ สถานที่ผลิต ปี ราคา แหล่งที่มา วันที่ลงทะเบียน การได้มา และหมายเหตุอื่นๆ ที่จำเป็น

ตัวอย่างสมุดทะเบียนของห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดแห่งชาติ

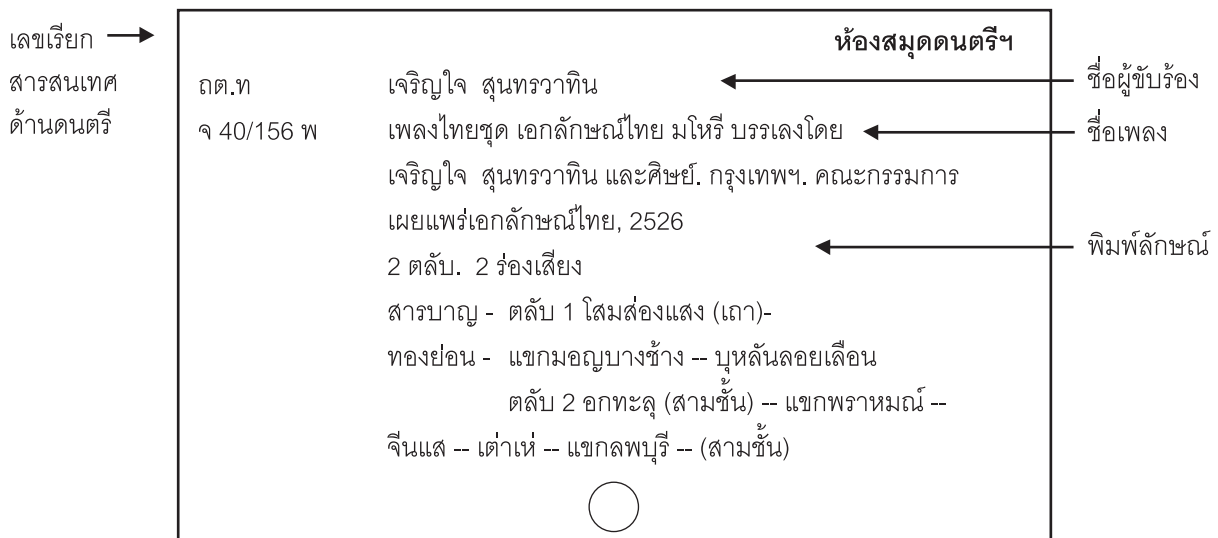
รหัส เลข ทะเบียน	ผู้ผลิต	ชื่อ เรื่อง/ ชื่อชุด	ภาษา	จำนวน	รูป แบบ	สถานที่ ผลิต เมือง/ หน่วยงาน	ปี	ราคา	แหล่ง ที่มา	วันที่ลง ทะเบียน	การได้มา							หมายเหตุ
											ช	บ	ผ	พ	ร	ล	ส	

ในที่นี้อักษรย่อ “การได้มา” มีทั้งหมด 7 ตัวอักษร ดังนี้

- ช หมายถึง การได้มาด้วยการจัดซื้อจากเงินงบประมาณ
- บ หมายถึง การได้มาด้วยการรับบริจาค
- ผ หมายถึง การได้มาโดยการผลิตเอง
- พ หมายถึง การได้มาตามพระราชบัญญัติ
- ร หมายถึง การได้มาจากหน่วยงานราชการ
- ล หมายถึง การได้มาจากการแลกเปลี่ยน
- ส หมายถึง การได้มาจากการทำสำเนา

2.2 บัตรรายการสารสนเทศด้านดนตรี เป็นบัตรที่บันทึกข้อมูลที่สำคัญของสารสนเทศด้านดนตรีแต่ละประเภท เช่น ชื่อผู้ผลิต ชื่อเรื่อง ชื่อชุด ครั้งที่ผลิต สถานที่ผลิต หน่วยงานที่ผลิต ปีลิขสิทธิ์ หรือปีที่ผลิต รายละเอียดลักษณะเฉพาะของวัสดุฯลฯ บัตรรายการสารสนเทศด้านดนตรีแต่ละชั้น อาจมีมากกว่า 1 บัตร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ให้มีช่องทางการค้นได้มากกว่า 1 ช่องทาง จึงจัดทำบัตรรายการเป็นชุด เพื่อนำมาจัดเรียงตามชื่อผู้ผลิต ชื่อชุด ชื่อศิลปิน เป็นต้น

ตัวอย่างบัตรรายการประเภทบัตรผู้แต่ง
ของห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดแห่งชาติ

2.3.ฐานข้อมูลสืบค้นทางด้านดนตรี

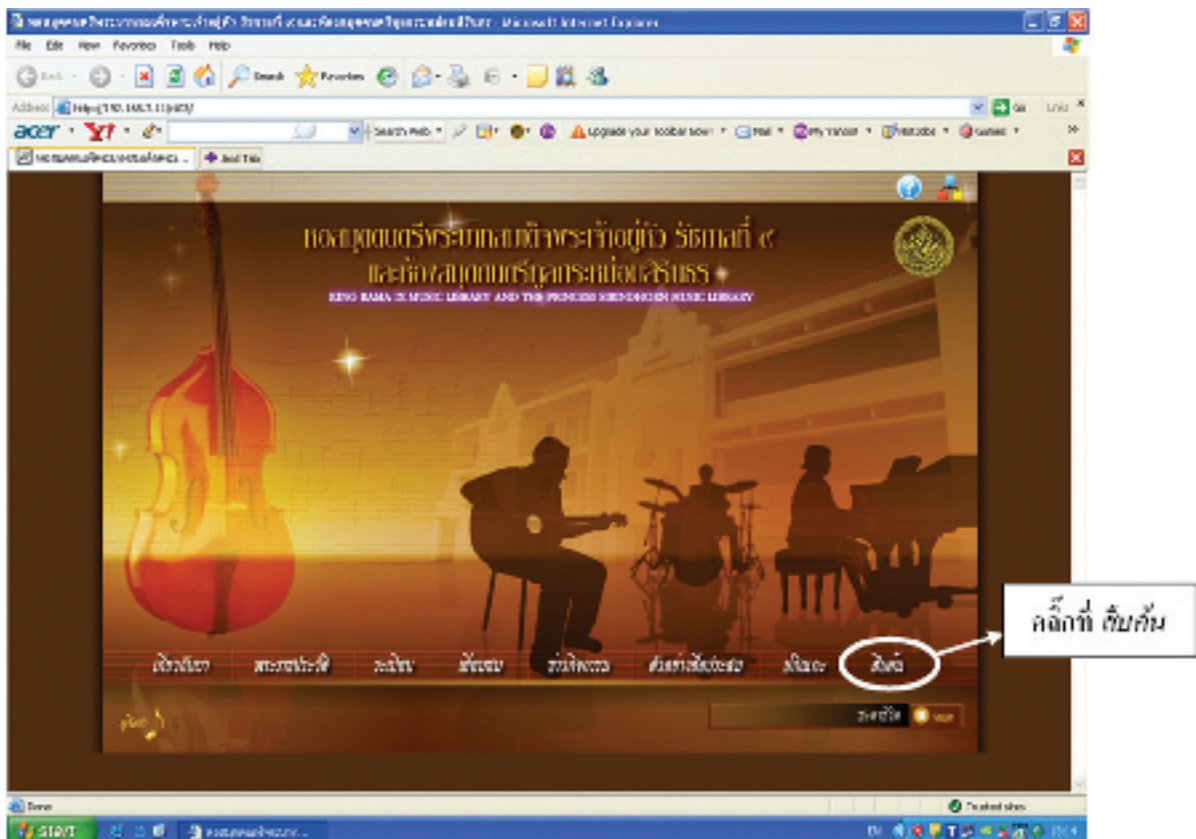
ปัจจุบัน หอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และหอสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศด้านดนตรี เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยสืบค้นสารสนเทศด้านดนตรี โดยสามารถสืบค้นผ่านระบบ LAND ของหอสมุดดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และห้องสมุดดนตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีสารสนเทศด้านดนตรีทุกประเภท

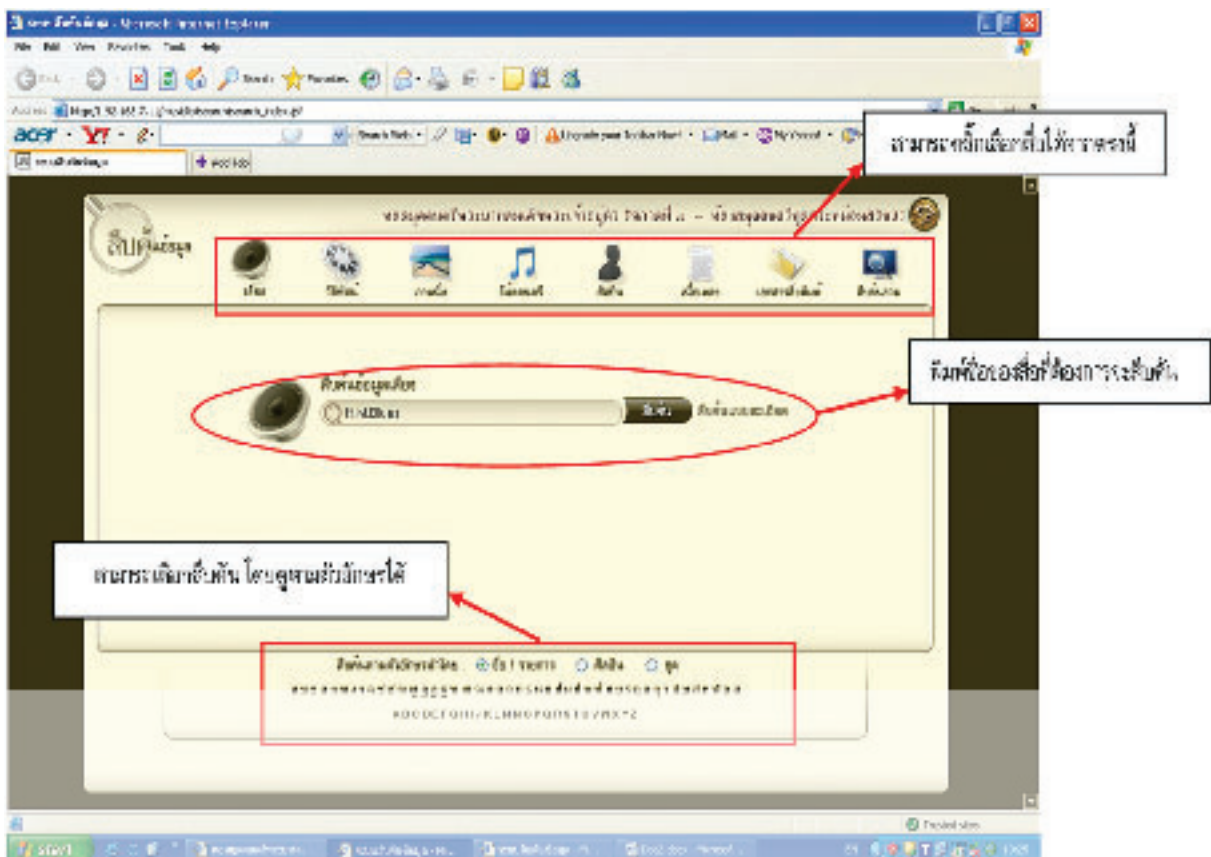
“เทคโนโลยีต่างๆถูกใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และต้องรู้ถึงนำมาใช้ให้ถูกต้องกับสถานการณ์ เช่น ระบบโทรศัพท์บ้านเราก่อนนี้ใช้ระบบสายโทรศัพท์ ในประเทศไทยก็ใช้ไม่ได้จนกระทั่งมีปัญหา มีความขาดแคลน มีความไม่ชัดเจน ระบบดาวเทียมที่ทันสมัยมีทั้งดาวเทียม นำมาใช้ได้ดีในแง่ของโทรศัพท์ และดาวเทียมก็สามารถที่จะติดต่อได้ทั้งในระยะไกล ที่ว่าดีในระยะไกลก็หมายความว่า หากใช้ดาวเทียมจากแค่สถานีบนพื้นดินที่บางสถานีก็ไม่มีดี เป็นการที่ข้างรับสัญญาณ และเมื่อเทคโนโลยีใหม่ๆ ใช้นี้ หากไม่มีการเตรียมระบบไว้รองรับก็จะยุ่งยาก มีผลนำมาใช้ไม่ได้ หรือใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่”

(ความตอนต้นจาก บรรณสารสืบและรายงานที่
คณะผู้จัดทำคชสภารายงานฉบับที่ ๒๑๓ ฉบับที่ ๑๑
ณ และคำพิพากษาศาลฎีกา เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๓๒)

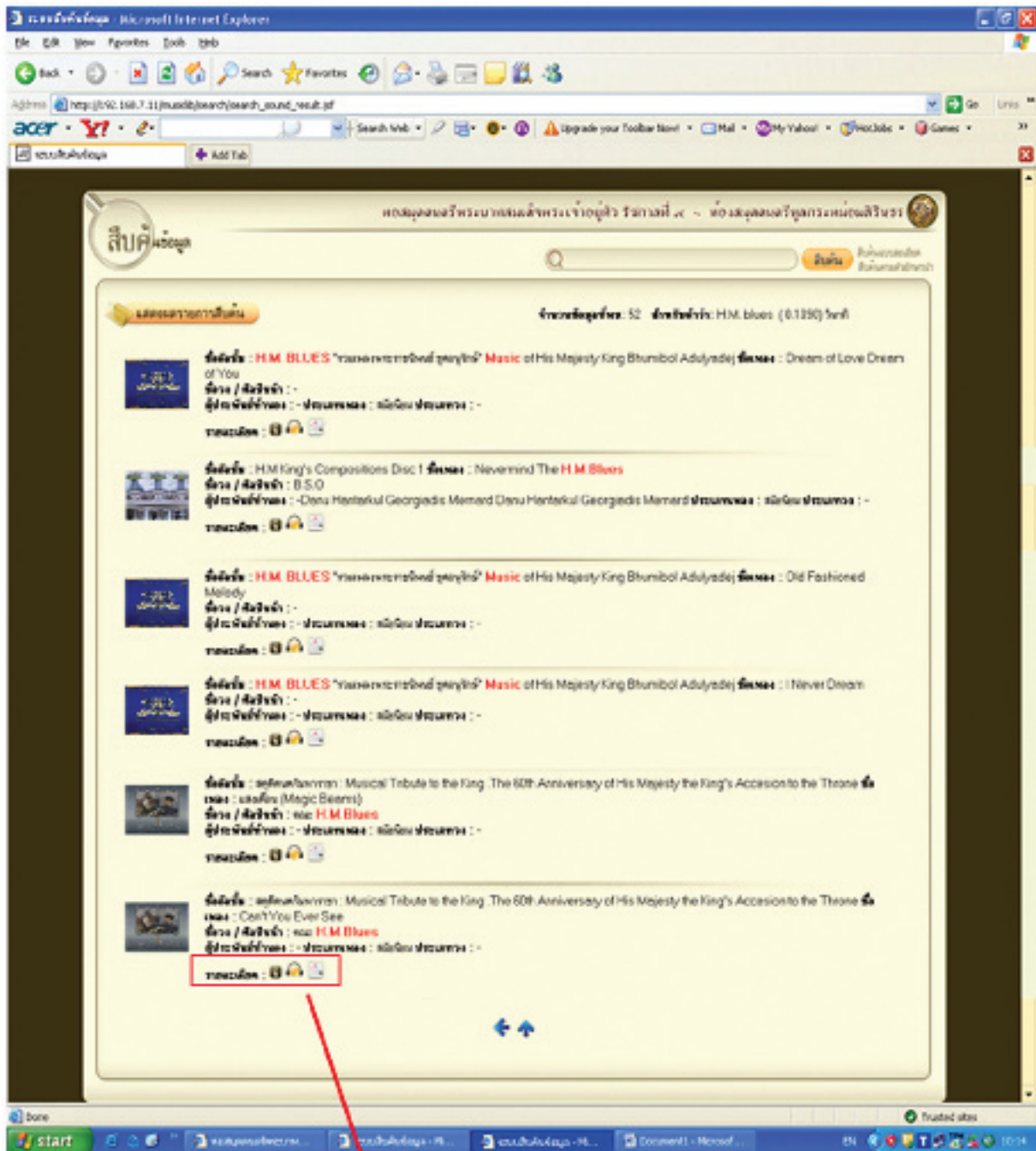
ตัวอย่างหน้าของ Website สืบค้น สำหรับประชาชนบุคคลทั่วไป (ตัวอย่าง สื่อเสียง)

หน้าที่ 2 ของการสืบค้น หลังจากทีคลิก สืบค้น

หน้าที่ 3 เมื่อกำหนดหัวข้อที่จะสืบค้นได้แล้ว ให้คลิก สืบค้น ในที่นี้เป็นสื่อเสียง ซึ่งจะขึ้นหน้าแสดงผล การสืบค้น จะเห็นข้อมูลทั้งหมดที่สามารถคลิกเลือกรายละเอียดดูได้

นี่คือหน้าต่างของไอคอนที่สืบค้นรายละเอียด

แสดงข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเพลงนั้นๆ

แสดงเสียงเพลง คือสามารถฟังเพลงที่เลือกได้จากไอคอนนี้

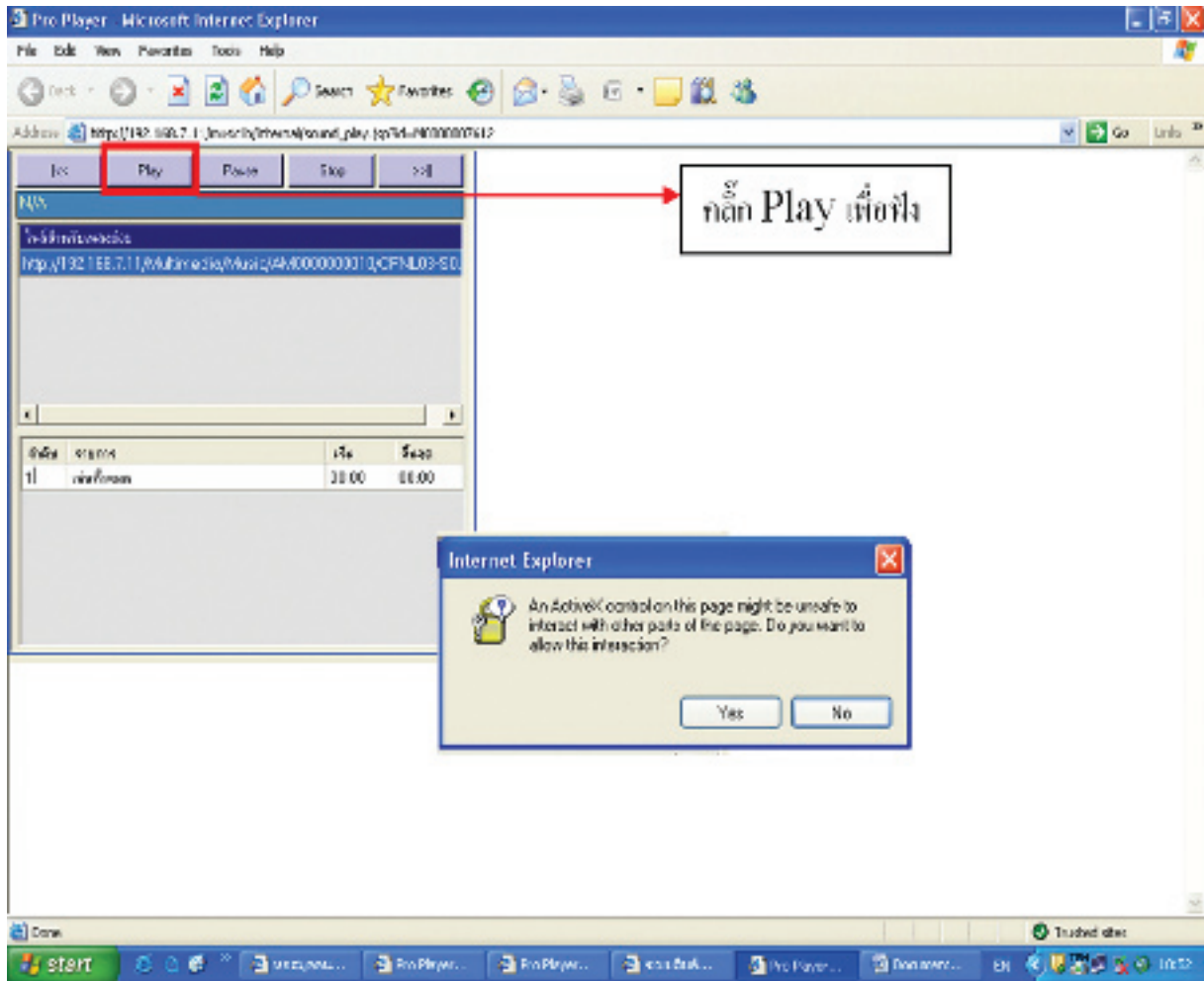
แสดงยืนยันการทำสำเนา (ยังไม่เปิดให้บริการ)

หน้าการแสดงผลรายละเอียด

สามารถคลิกเลือกรายละเอียดที่คลิกได้อีก

หน้าแสดงผลการฟังเพลง

การสืบค้นและหน้าต่างของการสืบค้นต่างกันออกไปตามประเภทของสื่อ

บรรณานุกรม

- ธนิต อยู่โพธิ์. **เครื่องดนตรีไทย พร้อมด้วยตำนานผสมวง มโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องสาย.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2523.
- บันเทิง ชลช่วยชีพ กาญจนา คชแสง และวัชร ขาวสะอาด. **คู่มือทฤษฎีและปฏิบัติการดนตรีสากล.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพิชานา, 2524.
- พระเจนดุริยางค์. **แบบเรียนดุริยางค์สากล ฉบับทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย.**
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2510.
- ภุชงค์ อังคปรีชาเศรษฐ์. **นวัตกรรมการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, 2546.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์.** กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน,
2540.

